

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Δέκατος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἀθήναις πρ 10, ἐν ταῖς ὑπαρχίαις πρ 12, ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ πρ 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρ-
χονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου καὶ στοῦτους καὶ τὴν ἰτησίαν - Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου 6.

16 Νοεμβρίου 1880

Σφραγὶς τοῦ Ἀντεπάρχου

ΣΥΜΗΣ, ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΑΙ ΝΙΣΥΡΟΥ

Ἡ ἀνωτέρω σφραγὶς ἐκοινοποιήθη ἡμῖν παρὰ τοῦ ἐν
Σύμῃ συνδρομητοῦ τῆς Ἑστίας κ. Δημοσθένους Χαλκι-
αρά.

Ἐπειδὴ εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ διακοπῇ κατὰ
τὰ τέλη τοῦ ἔτους ἢ ἐκδοσίς τῆς Ἑστί-
ας, γνωστοποιεῖται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ὑ-
παρχίαις καὶ τῇ Ἀλλοδαπῇ συνδρομητάς
αὐτῆς, ὅτι συνδρομαὶ διὰ τὸ ἔτος 1881 δὲν
εἶνε δεκταὶ πρὸ τῆς 1 προσεχοῦς Ἰανουα-
ρίου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίκις. Μετάφρασις
ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ ***]

Συνέχεια· ἰδίε σελ. 714.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ.

Ἄλλ' ὅς ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Κωνσταντινού-
πολιν, καὶ ὅς περιπλανηθῶμεν ἐκεῖ, καθὼς τὰ
πτηνὰ εἰς τὸν ἀέρα. Ἐδῶ ἐμπορεῖ νὰ κάμῃ τις
ὅ,τι φαντασθῇ. Ἐμπορεῖ ν' ἀνάψῃ τὸ σιγάρον του
εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ νὰ ρίψῃ τὴν στάκτην του
εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὸ πρῶτ' ἐξεγειρόμενοι τῆς κλίνης,
δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν: — Ποῖον μέρος τοῦ κόσμου
θὰ ἴδω σήμερον; — καὶ δυνάμεθα νὰ ἐκλέξωμεν
μεταξὺ δύο ἡπείρων καὶ δύο θαλασσῶν. Ὑπάρ-
χουσιν εἰς τὴν διάθεσίν μας ἵπποι ἐπισεσαγμένοι
εἰς πᾶσαν μικρὰν πλατεῖαν, λέμβοι ἱστιοφόροι εἰς
πάντα ὄρυον, ἀτμόπλοια εἰς πᾶσαν ἀποβάθραν· τὸ
καῖκιον, ὅπερ τρέχει, ἡ ταλίκια ἥτις πετᾷ, καὶ στρα-
τὴς ὁδηγῶν λαλούντων ὅλας τὰς γλώσσας τῆς
Εὐρώπης. Θέλετε νὰ ἴδετε τὴν ἰταλικὴν κωμω-
δίαν; τὸν χορὸν τῶν δερβισιδων; τὰς βωμολο-
χίας τοῦ Καραγκιόζ, τοῦ τούρκου γελωτοποιοῦ, νὰ
ἀκούσετε τὰ ἀκόλαστα ἁσμάτια τῶν μικρῶν θεά-
τρων τῶν Παρισίων; νὰ παρασταθῇτε εἰς τὰς γυ-

μναστικὰς παραστάσεις τῶν ἀτσιγγάνων; ν' ἀ-
κούσετε βραβυδὸν διηγουμένον μῦθον ἀραβικόν;
νὰ ὑπάγετε εἰς τὸ ἐλληνικὸν θέατρον; ν' ἀκού-
σετε ἱμάμην κηρύττοντα τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ;
Ἀπορραΐσατε καὶ ζητήσατε. Ὅλα τὰ ἔθνη εἶνε
εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σας· ὁ ἀρμένιος διὰ νὰ σας ξυ-
ρίσῃ, ὁ ἐβραῖος διὰ νὰ σας στιλβώσῃ τὰ ὑποδή-
ματα, ὁ τούρκος διὰ νὰ σας μεταφέρῃ διὰ τῆς
λέμβου, ὁ μαῦρος διὰ νὰ σας τρίψῃ εἰς τὸ λου-
τρὸν, ὁ Ἕλλην διὰ νὰ σας προσφέρῃ καφὲν, καὶ ἅ-
παξ ἅπαντες διὰ νὰ σας φανακίσωσι. Διὰ νὰ σθέ-
σητε, ὁδοῦ πάρεργον, τὴν δίψαν σας, εὐρίσκετε
παγωτὰ ἀπὸ χιόνα τοῦ Ὀλύμπου· ἐὰν εἴσθε λαί-
μαργος, δύνασθε νὰ πίετε νερὸν τοῦ Νεῖλου, κα-
θὼς ὁ Σουλτάνος· ἐὰν ἔχητε ἀσθενῆ τὸν στόμα-
χον, νερὸν τοῦ Εὐφράτου· καὶ, ἐὰν εἴσθε νευρικός,
νερὸν τοῦ Ἀχνουδίου. Δύνασθε ν' ἀριστήσετε ὡς
ὁ ἄραψ εἰς τὴν ἔρημον, ἢ ὡς ὁ κοιλιόδουλος εἰς
τὴν Maison Dorée (εἰς τὴν Χρυσὴν Οἰκίαν). Διὰ
ν' ἀναπαυθῇτε μετὰ τὸ γεῦμα ἔχετε τὰ νεκροτα-
φεῖα· διὰ νὰ χωθῇτε μέχρι ζάλης εἰς τὴν τύρβην,
τὴν γέφυραν τῆς Βασιλίδε Σουλτάνας· διὰ νὰ ὄνει-
ροπολήσετε τὸν Βόσπορον· διὰ νὰ περάσετε τὴν
Κυριακὴν, τὰς νήσους τῶν Πριγκίπων· διὰ νὰ ἴδῃτε
τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὸ ὄρος Βουλγουρλού· διὰ νὰ
ἴδῃτε τὸ Χρυσοῦν Κέρας, τὸν Πύργον τοῦ Γαλα-
τᾶ· καὶ διὰ νὰ ἴδῃτε τὰ πάντα, τὸν Πύργον τοῦ
Σερρασκεράτου. Τὰ παράδοξα τῆς πόλεως ταύτης
εἶνε ἀκόμη πλείότερα καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ
κάλλῃ της. Τὰ πράγματα, ὅσα οὐδέποτε θέλουσι
παρουσιασθῇ ὁμοῦ, ἐδῶ παρουσιάζονται ὁμοῦ εἰς
τὸ βλέμμα μας. Ἀπὸ τὸ Σκουτάρι ἀναχωρεῖ τὸ
καρναβάλιον διὰ τὴν Μέκκαν, καὶ τὸ κατ' εὐθείαν
ταχυδρομεῖον διὰ τὴν Προῦσαν, τὴν ἀρχαίαν πρῶ-
τεύουσιν. Διὰ τῶν μυστηριωδῶν τοίχων τοῦ ἀρ-
χαίου σεραγίου διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος, ὁ ἄγων
εἰς Σόφιαν· οἱ τούρκοι στρατιῶται συνοδεύουσι
τὸν καθολικὸν ἱερέα, φέροντα τὴν ἀγίαν κοινω-
νίαν· ὁ λαὸς ἐφορτᾷ ἐν τοῖς κοιμητηρίοις· ἡ ζωὴ,
ὁ θάνατος, ἡ ἀπόλαυσις, τὰ πάντα συνδέονται
καὶ συγχέονται. Ἐγχεῖς ὁμοῦ τὴν κίνησιν τοῦ
Λονδίνου καὶ τὸν λήθαργον τῆς ἀνατολικῆς ἀρ-
γίας, ἀπέραντος δημόσιος βίος, καὶ μυστηριώδης
βίος ἰδιωτικὸς· κυβέρνησις ἀπόλυτος, καὶ ἐλευθε-
ρία ἀπεριόριστος. Τὰς πρώτας ἡμέρας δὲν ἐννοεῖ
τις τίποτε· νομίζει, ὅτι ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν μέλλει
ἢ νὰ παύσῃ ἢ ἀταξίᾳ αὕτη, ἢ νὰ ἐπέλθῃ ἐπανά-

στασις· καθ' ἑκάστην ἐπιστρέφον οἰκαδὲς, νομίζεις ὅτι ἐπιστρέφεις ἀπὸ ταξείδιον· κατὰ πᾶσαν δὲ πρῶταν ἐρωτᾷς:—Ἀλλὰ τῶντι ἐδῶ πλησίον εἶνε ἡ Σταμπούλ;—Δὲν γνωρίζεις τις τί νὰ εἴπῃ· ἡ μία ἐντύπωσις ἐξαλείφει τὴν ἄλλην, αἱ ἐπιθυμίες συσσωρεύονται, ὁ καιρὸς φεύγει· θέλεις νὰ μείνης ἐκεῖ διὰ βίου, καὶ πάλιν θέλεις ν' ἀναχωρήσῃς τὴν ἐπισύσαν. Καὶ ἔπειτα νὰ θέλῃς νὰ περιγράψῃς ὅλον τοῦτο τὸ χάος! Ἐνίοτε μοῦ ἐρχεται ὁ πειρασμὸς νὰ κάμω ἓνα σωρὸν ὅλα τὰ βιβλία καὶ ὅλα τὰ χαρτιά, ὅσα ἔχω ἐπὶ τῆς τραπεζῆς μου, καὶ νὰ τὰ ρίψω ὅλα ἔξω ἀπὸ τὸ παρῆυρον.

Ὁ φίλος μου καὶ ἐγὼ δὲν ἐσκέφθημεν περὶ τοῦ πρακτέου εἰμὴ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς μας. Ἀπὸ πρῶτας ἤμεθα ἐπὶ τῆς γεφυράς, μὴ γνωρίζοντες ἀκόμη τί ἐμέλλομεν νὰ πράξωμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅτε ὁ Ὑδὺν μοι ἐπρότεινε νὰ ἐπιχειρήσωμεν μίαν μεγάλην ἐκδρομὴν, μὲ σκοπὸν ὠρισμένον, καὶ μὲ πνεῦμα γαλιναῖον, διὰ νὰ παρατηρήσωμεν καὶ σπουδάσωμεν.—Ἄς διατρέξωμεν, μοι εἶπεν, ὅλην τὴν βορείαν ὁχθὴν τοῦ Κερατίου κόλπου, ἀκόμη καὶ ἂν πρόκειται νὰ περιπατῶμεν μέχρι τῆς νυκτός. Θὰ γευματίσωμεν εἰς ἓν τουρκικὸν καπηλεῖον, ὃ ἀναπαυθῶμεν μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὴν σκιὰν πλατάνου, καὶ θὰ ἐπιστρέψωμεν μὲ ἓν καΐκι.—Ἐδέχθη τὴν πρότασιν· ἐπρομηθεύθημεν σιγάρα καὶ κερμάτια, καὶ, ἀποῦ ἐρρίψαμεν ἓν βλέμμα εἰς τὸν χάρτην τῆς πόλεως, ὠδεύσαμεν πρὸς τὸν Γαλατᾶν.

Ὁ ἀναγνώστης, ὅστις θέλει νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἂς λάβῃ τὸν κόπον νὰ μᾶς συνοδεύσῃ.

Φθάνομεν εἰς τὸν Γαλατᾶν. Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ἐκδρομὴ μας. Ὁ Γαλατᾶς κεῖται ἐπὶ λόφου, ὅστις σχηματίζει ἀκρωτήριον μετὰ τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ἦτο τὸ μέγα νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Βυζαντίων. Ὁ Γαλατᾶς εἶνε τὸ ἄστυ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ ὅλος σχεδὸν οἱ δρόμοι εἶνε στενοὶ καὶ σκολιοὶ, ἔχοντες ἐκατέρωθεν οἰνοπωλεῖα, ζαχαροπωλεῖα, κουρεῖα καὶ κρεπωλεῖα, ἐλληνικὰ καὶ ἀρμενικὰ καφενεῖα, καταστήματα ἐμπορικὰ, ἐργαστήρια καὶ παραπήγματα. Τὰ πάντα ζοφώδη, ὑγρὰ, βορβορώδη, γλοιώδη, ὅπως αἱ συνοικίαι τῆς κατωτέρως τάξεως τοῦ Λονδίνου. Πληθὺς πυκνὸν καὶ ἀπησυχολημένον ὑπάγει καὶ ἄρχεται διὰ τῶν δρόμων τούτων, ἀδιαλείπτως διασχίζόμενον ὅπως ἀφήσῃ τόπον εἰς τοὺς ἀχθοφόρους, τὰ ὀχήματα, τοὺς ὄνους, τὰ λεωφορεῖα. Ὅλον σχεδὸν τὸ ἐμπόριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέρχεται διὰ τοῦ προαστείου τούτου. Ἐδῶ εἶνε τὸ Χρηματιστήριον, τὸ τελωνεῖον, τὰ καταστήματα τοῦ ἀστυνομήτορος, τὰ τῶν γαλλικῶν διαπορθημάτων· ἐκκλησίαι, νοσοκομεῖα, μοναστήρια, ἀποθήκαι. Ὑπόγειος σιδηρόδρομος συνενώνει τὸν Γαλατᾶν μὲ τὸ Πέραν ἢ Σταυροδρόμιον. Ἐάν εἰς τοὺς

δρόμους δὲν ἐφαίνοντο σαρικία καὶ φέσια, δὲν θὰ ἐνόοι τις ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀπανταχόθεν ἀκούει τις λαλουμένην τὴν γαλλικὴν, τὴν ἰταλικὴν, τὴν γερμανικὴν. Οἱ Γερμανοὶ ἐδῶ εὐρίσκονται τρόπον τινὰ οἰκοί, καὶ λαμβάνουσιν ἀκόμη τὸ ἥθος κυριάρχων, καθὼς ὁπότε ἐκλείον κατ' ἀρέσκειαν τὸν λιμένα, καὶ ἀπεκρίνοντο μὲ κανόνια πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας. Ἀλλὰ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν δυνάμεως δὲν διασώζονται πλέον ἄλλα μνημεῖα, παρὰ οἰκίαι τινὲς πεπαλαιωμέναι ὑποβασταζόμεναι ὑπὸ μεγάλων παραστάδων καὶ ἀψίδων βαρεῖων, καὶ τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, ἐν ᾧ ἠδρευνε ὁ Ἀρχὼν αὐτῶν. Ὁ ἀρχαῖος Γαλατᾶς ἐξηφανίσθη σχεδόν. Χιλιάδες οἰκίσκων κατηδαρίσθησαν διὰ νὰ ῥυμοτομηθῶσι δύο μεγάλαι ὁδοί, ὧν ἡ μὲν ἀνέρχεται τὸν λόφον πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον, ἡ δὲ χωρεῖ παραλλήλως πρὸς τὸ παράλιον ἀπὸ ἄκρου ἕως ἄκρου τοῦ Γαλατᾶ. Εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν προεχωρήσαμεν ἐγὼ καὶ ὁ φίλος μου, καταφεύγοντες ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὰ ἐργαστήρια, διὰ νὰ παραμερίσωμεν, ὅπως διέλθωσι μέγала λεωφορεῖα, ὧν προηγούντο τοῦρκοι μὲ τὸ ὑποκάμισον μόνον, ἀνοίγοντες τὸν δρόμον μὲ ῥαβδισμούς. Κατὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν ἀντήχει εἰς τὰ ὠτά μας καὶ μία κραυγὴ. Ὁ τοῦρκος ἀχθοφόρος ὠρύετο: *Σακὴν ἄ!* (Φυλαχθῆτε!), ὁ ἀρμένιος ὑδροφόρος — *Βάρμη σου!* — ὁ ἔλλην ὑδροφόρος: *Κρύο νερό!* — ὁ τοῦρκος ὀνηλάτης: — *Μπουραδά!* (ἐδῶ!) — ὁ ζαχαροπώλης: — *Σερμπέτ!* — ὁ ἐφημεριδοπώλης: — *Νεολόγος!* — ὁ γάλλος ἀμαξηλάτης: *Guarda! Guarda!* Ὡδεύαμεν πρὸ δέκα λεπτῶν, καὶ ἤμεθα ἤδη ξεχωφωμένοι. Φθάσαντες εἰς τι μέρος, παρετηρήσαμεν, ὅτι ἡ ὁδὸς δὲν ἦτο πλέον ἐστρωμένη. Ἐστάθημεν παρατηροῦντες καὶ ζητοῦντες νὰ μαντεύσωμεν τὸ αἴτιον. Ἰταλὸς δὲ τις ἐργαστηριάρχος μᾶς ἐξηγήσε τὸ πρᾶγμα. Ἡ ὁδὸς αὕτη φέρει εἰς τὰ ἀνάκτορα, πρὸ τινῶν δὲ μνημῶν διερχομένης ἐκεῖθεν τῆς αὐτοκρατορικῆς συνοδίας, ὁ ἵππος τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου Ἀβδούλ Ἀζίζ προσέκοψε καὶ κατέπεσεν, ὁ δ' ἀγαθὸς Σουλτάνος, ὀργισθεὶς, διέταξε ν' ἀρθῇ τὸ λιθόστρωτον ἀμέσως ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου μέχρι τῶν ἀνακτόρων. Εἰς τὸ ἀξιωματικὸν τοῦτο μέρος ἐθέσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸ πρὸς ἀνατολὰς τέρμα τῆς ὁδοποιίας μας, καὶ στρέψαντες τὰ νῶτα πρὸς τὸν Βόσπορον, διηυθύνθημεν διὰ σειρᾶς στενωπῶν ζοφεῶν καὶ ῥυπαρῶν πρὸς τὸν Πύργον τοῦ Γαλατᾶ. Ἡ πόλις τοῦ Γαλατᾶ ἔχει σχῆμα ῥιπιδίου ἀνοικτοῦ, ὁ δὲ πύργος, κείμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, παριστᾷ τὸ στήριγμα τοῦ ῥιπιδίου. Ὁ πύργος οὗτος εἶνε γρογγύλος, ὑψηλότατος, ἀμαυρὸς δὲ τὴν ὄψιν, ἀπολήγων εἰς αἰχμὴν κωνικὴν, ἣν σχηματίζει σέγγα χαλκῆ, ἥς κάτωθεν περιθέει γύρος μεγάλων παραθύρων ὑελοφράκτων, εἰδός τι ἐξώστου ἐστεγασμένου καὶ διαφανοῦς, ὅπου διατρέχει νυχθημερὸν φρουρὰ, ἐντολὴν ἔχουσα νὰ σημάνη τὸ πρῶτον

σημεῖον πυρκαϊῆς, ὅπερ ἤθελε φανῇ εἰς τὴν ἀπέναντον πόλιν. Μέχρι τοῦ πύργου τούτου ἐφθάνεν ὁ Γαλατᾶς τῶν Γερμανικῶν, καίτοι δ' οὗτος ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν τειχῶν, δι' ὧν ὁ Γαλατᾶς ἐχωρίζετο ἀπὸ τοῦ Πέραν ἦτο τοῦ Σταυροδρόμιου, ἀλλὰ τῶν τειχῶν τούτων οὐδ' ἔχνος σώζεται πλέον. Καὶ ὅμως ὁ πύργος δὲν εἶνε πλέον ὁ ἀρχαῖος πύργος τοῦ Χριστοῦ, ἐγερθεὶς εἰς τιμὴν τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων Γερμανικῶν, ἀφ' οὗ ἀνωκοδόμησεν αὐτὸν ὁ σουλτάνος Μαχμούδ ὁ Β', καὶ εἶχεν ἡδὴ ἀνακαινίσῃ Σελὴμ ὁ Γ'. πάντοτε ὅμως τὸ μνημεῖον τοῦτο περιστέφεται ὑπὸ τῆς δόξης τῆς Γενούας, καὶ ὁ Ἰταλὸς δὲν δύναται νὰ ἴδῃ αὐτὸ, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ μετ' ὑπερηφανείας τὴν δρᾶκα ἐκείνην τῶν ἐμπόρων, τῶν ναυτῶν καὶ στρατιωτῶν, τῶν ἀερώχως τολμηρῶν καὶ ἡρωϊκῶς ἐπιμόνων, οἵτινες δι' αἰώνων ὅλων διετήρουν ἀνεστυλωμένην ἐκεῖ τὴν σημαίαν τῆς δημοκρατικῆς μητροπόλεως, φερόμενοι ὡς ἴσοι πρὸς ἴσους τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολῆς. Μόλις δ' ὑπερβάντες τὸν πύργον εὐρέθημεν εἰς νεκροταφεῖον μουσουλμανικόν.

Ἦτο τὸ λεγόμενον νεκροταφεῖον τοῦ Γαλατᾶ, ἄλλος μέγα κυπαρίσσω, κατερχόμενον ἀποτόμως ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Σταυροδρόμιου ἕως εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐπισκιάζον μυριάδα ὅλην λιθίνων καὶ μαρμαρίνων στηλίσκων, κεκλιμένων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ διεσκορπισμένων ἀτάκτως κατὰ τῆς κλιτύος. Καὶ οἱ μὲν τῶν στηλίσκων τούτων ἀπολήγουσιν εἰς σχῆμα σαρικίου στρογγύλου, καὶ σώζουσιν ἔχνη χρωμάτων καὶ ἐπιγραφῶν, ἄλλοι δ' ἀπολήγουσιν εἰς ὀξείαν ἄκραν. Πολλοὶ τινες εἶνε ἀνεστραμμένοι· ἄλλοι ἠκρωτηριασμένοι, ἀφαιρεθέντες τοῦ σαρικίου ὅπερ ἔφερον, καὶ λέγεται ὅτι εἶνε οἱ στηλίσκοι ἐκεῖνοι τῶν γιαντισάρων, οὓς ὁ σουλτάνος Μαχμούδ ἤθελε ν' ἀτιμάσῃ καὶ νεκρούς. Οἱ περισσότεροι τάφοι γνωρίζονται ἐκ χρώματος ἀνυψομένου εἰς σχῆμα πρίσματος καὶ ἐκ δύο λίθων ἐμπεπηγμένων εἰς τὰ δύο ἄκρα, ἐφ' ὧν, κατὰ τὴν μουσουλμανικὴν δοξασίαν, θέλουσι καθίσῃ οἱ δύο ἄγγελοι Νεκίρ καὶ Μουνκίρ, διὰ νὰ κρίνωσι τὴν ψυχὴν τοῦ τεθνεῶτος. Τῇδε κακεῖσε φαίνονται μικρὰ ἀναχώματα περιορισμένα μὲ μικρὸν τοῖχον ἢ βῆμα, ὧν ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦται στήλη φέρουσα ἐπὶ κορυφῆς μέγα σαρικίον, καὶ περίξ αὐτῆς ἄλλαι στήλαι μικρότεραι· εἶνε μνημεῖον πασᾶ ἢ ἄλλου μεγιστάνος ἐνταφιασθέντος ἐν μέσῳ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων του. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ ἄλλου ἐρπουσι καὶ διασταυροῦνται μυρία ἀτραποί. Τοῦρκοί τινες καπνίζουσι τὰς καπνοσύριγγας τῶν καθήμενοι εἰς τὴν σκιάν· παιδάρια δὲ τρέχουσι καὶ πηδῶσιν ἐν μέσῳ τῶν τάφων· ἀγγελάδες τινὲς βόσκουσι, καὶ ἐκατοντάδες τρυγόνων τρίζουσι μετὰ τῶν κλάδων τῶν κυπαρίσσων· διέρχονται ὄμιλοι γυναικῶν κεκλυμμένων· διὰ μέσου δὲ τῶν κυπαρίσσων βλέπεις δια-

λάμπον κάτω τὸ κυανοῦν χρῶμα τοῦ Κερατίου κόλπου, ἀντανάκλωντος εἰς λευκὰς γραμμὰς τοὺς μιναραδες τῆς Σταμπούλ.

Ἐξερχόμεθα τοῦ κοιμητηρίου, διερχόμεθα ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Πύργον τοῦ Γαλατᾶ καὶ διαβαίνομεν τὴν κυρίαν ὁδὸν τοῦ Σταυροδρόμιου. Τὸ Σταυροδρόμιον κεῖται ἑκατὸν μέτρα ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, εἶνε εὐάερον καὶ φαιδρὸν, καὶ βλέπει τὸν Κεράτιον κόλπον καὶ τὸν Βόσπορον. Εἶνε τὸ Οὐέστενδ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀποικίας, ἡ πόλις τῆς κομφότητος καὶ τῶν ἡδονῶν. Ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, ἣν διερχόμεθα, ὑπάρχουσι ξενοδοχεῖα ἀγγλικὰ καὶ γαλλικὰ, καφενεῖα μεγαλοπρεπῆ, ἐργαστήρια λάμπωντα, θέατρα, προξενεῖα, λέσχαι, καὶ πρεσβεῖαι, ἐν αἷς διακρίνεται ἡ βωσικὴ διὰ τὸ γιγάντειον μέγεθός της, δεσπόζουσα ὡς ἀκρόπολις τοῦ Σταυροδρόμιου, τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ προαστείου Φουντουκλή, κειμένου ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Βοσπόρου. Ἐνταῦθα κινεῖται πλῆθος τῶν διὰφορον τοῦ ἐν Γαλατᾶ. Ὁ ὅλος ὁ κόσμος σχεδὸν φέρει πῖλους ὑψηλοῦς, καὶ πιλίδια πτερωτὰ καὶ ἀνθοφόρα. Συγκροτοῦσι δὲ τὸ πλῆθος τοῦτο κομψοῦμενοι Ἕλληνες, ἰταλοὶ καὶ γάλλοι, μεγαλέμποροι, ὑπάλληλοι πρεσβειῶν, ἀξιωματικοὶ ξένων πλοίων, ὀχήματα πρεσβειῶν καὶ πρόσωπα ἀμφίβολα παντὸς ἔθνους. Οἱ τοῦρκοι ἴστανται θαυμάζοντες τὰς κηροπλάστους κεφαλὰς τῶν κουρεῖων, αἱ δὲ τούρικισσαι καρφόνονται εἰς τὸ ἑδαφος μὲ ἀνοικτὸν στόμα ἐνώπιον τῶν ὑελοφράκτων δειγμάτων τῶν ῥαπτριῶν τοῦ συρμού. Ὁ εὐρωπαϊκὸς ὀμιλεῖ μεγαλοφώνως, καγγάζει καὶ ἀστεΐζεται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου· ὁ μουσουλμάνος συναισθάνεται, ὅτι εὐρίσκεται ἐν ξενῇ οἰκίᾳ, καὶ διαβαίνει μὲ τὴν κεφαλὴν ὀχί· τόσον ὑψηλὰ, καθὼς εἰς Σταμπούλ. Αἰφνης ὁ φίλος μου μοι λέγει νὰ γραφῶ ὀπίσω νὰ ἴδῃ τὴν Σταμπούλ· καὶ τῶντι ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου ἐφαίνεται μακρὰν ὀπισθεν πέπλου κυανοχόρου ὁ λόφος τοῦ Σαρικίου, ἡ Ἀγία Σοφία, καὶ οἱ μιναραδες τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ· ἄλλος κόσμος, διάφορος ἐκείνου ἐν ᾧ εὐρισκόμεθα. Μετὰ τοῦτο μοι λέγει:—Ἰδὲ ἔπειτα ἐδῶ.—Κατεβίβασα τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἀνέγνωσα ἐντὸς ὑελοφράκτου δείγματος:—*La dame aux camelias, Madame Bovary, Mademoiselle Giraud ma femme.* Καὶ εἰς ἐμὲ ἡ ταχεῖα αὕτη μετάβασις ἐκάμεν ἐντύπωσιν ζωηροτάτην, καὶ ἐστάθη ἐκεῖ μίαν στιγμὴν παραδιδόμενος εἰς σκέψεις. Μίαν ἄλλην φράξιν ἐσταμάτησα ἐγὼ τὸν συνοδοιπόρον μου, διὰ νὰ τοῦ δείξω θαυμάσιόν τι καφενεῖον: μακρυνάριον ζοφερώτατον, εἰς οὗτινος τὸν μυχὸν ἦτο παρῆυρον μέγιστον καὶ ὀρθάνοικτον, ἐξ οὗ ἐφαίνετο μακρὰν, πολὺ πλέον μακρὰν τοῦ ἄλλου, ἡ Χρυσόπολις καταφωτιστος ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

Προχωροῦμεν εἰς τὴν μεγάλην ὁδὸν τοῦ Σταυροδρόμιου καὶ εἰμεθα εἰς τὸ ἄκρον σχεδόν, ὅτε αἰφνης ἀκούομεν φωνὴν περίτρανον καὶ βροντώδη, λέγουσαν ταῦτα: *Σὲ ἀγαπῶ, Ἀδελαΐς, σὲ*

ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ τὴν ζωὴν μου! Σὲ ἀγαπῶ ὅσον εἶνε δυνατόν νὰ ἀγαπήσῃ τις ἐπὶ γῆς! — Ἐστράφημεν πρὸς ἀλλήλους ἐκπληκτοί. Πόθεν προήρχετο ἡ φωνὴ αὕτη; Στραφέντες, βλέπομεν διὰ τῶν σχισμᾶδων ξυλίνου περιφράγματος κήπον πλήρη βάθρων, δεκρίθωντα σκηναῖον, καὶ ἡθοποιοὺς οἵτινες προσεγγυμνάζοντο. Ὀλίγον μακρότερα ἡμῶν τούρκισσά τις ἔβλεπε καὶ αὕτη διὰ τῶν σχισμᾶδων καὶ ἐξεκαρδίζετο γελῶσα· γέρον δέ τις τούρκος διαβαίνων ἐκεῖθεν, ἔσειε τὴν κεφαλὴν μετ' οἴκτου. Αἴφνης ἡ τούρκισσα ἐκβάλλει κραυγὴν καὶ φεύγει· ἄλλαι γυναῖκες εἰς τὰ πέριξ ἐκεῖ βιάλλουσι κραυγὴν καὶ αὐταὶ καὶ στρέφουσι τὰ νῶτα. Τί συνέβη; Τούρκος, πεντηκοντούτης περίπου, γνωστὸς εἰς ὅλην τὴν Κωνσταντινούπολιν, διατρέχει τὰς ὁδοὺς ἐν καταστάσει, εἰς ὁποῖαν ἤθελε νὰ ἐπαναφέρῃ ὅλους τοὺς μουσουλμάνους ὁ περίφημος μοναχὸς Τούρκ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μωάμεθ τοῦ Δ', γυμνὸς δηλ. ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων. Ὁ ἄθλιος χοροπηδᾷ ἐπὶ τῶν χαλίκων ὠρούμενος καὶ καγγάζων, ἀγέλη δὲ περιτριμμάτων τῆς ἀγορᾶς παρακολουθεῖ αὐτὸν ποιῶντες θόρυβον καὶ ταραχὴν δαιμονιώδη. — Ἐλπίζω ὅτι θὰ τὸν συλλάβωσι—λέγω πρὸς τὸν θυρωρὸν τοῦ θεάτρου. — Οὐδ' εἰς τὸ ὄνειρόν σας θὰ τὸ ἴδῃτε, — μοὶ ἀποκρίνεται ἐκεῖνος, — πρὸ μηνῶν ἤδη περιπλανᾶται ἐλευθέρως εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως. — Ἐν τούτοις βλέπω πέραν εἰς τὸν δρόμον ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι τρέχουν ἐκτὸς τῶν ἐργαστηρίων, κυρίας, αἱ ὁποῖαι φεύγουσι, κοράσια, τὰ ὁποῖα καλύπτουσι τὸ πρόσωπόν των, θύρας κλεισμένας, κεφαλὰς ἀποσυρομένας ἐκ τῶν παραθύρων. Τοῦτο δὲ συμβαίνει καθ' ἐκάστην, ἀλλ' οὐδεὶς λαμβάνει καὶ τὴν ἐλαχίστην φροντίδα περὶ τούτου.

Ἐξεληθόντες ἐκ τῆς μεγάλης ὁδοῦ τοῦ Σταυροδρομίου, εὐρέθημεν ἔμπροσθεν μεγάλου μουσουλμανικοῦ νεκροταφείου, σκιαζομένου ἀπὸ ἄλλος κυπαρίσσων, καὶ περιωρισμένου ἀπανταχόθεν ὑπὸ περιτειχίσματος ὑψηλοῦ. Ἐὰν δὲν μᾶς ἔλεγαν κατόπιν διατί ὑπῆρχε τὸ περιτειχισμὸς τοῦτο, ὅπερ ἐφαίνετο πρόσφατον, δὲν ἠθέλομεν τὸ μαντεύσῃ. Τὸ αἶτιον δ' εἶνε, ὅτι τὸ ἄλλος τοῦτο τὸ καθεωρούμενον εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῶν νεκρῶν εἶχε καταντήσῃ καταγώγιον στρατιωτικῶν ἐρώτων! Καὶ τῶντι προχωρήσαντες ἐπέκεινα, εἶδομεν τὸν ἀπέραντον στρατῶνα τοῦ πυροβολικοῦ, τὸν ἀνεγερθέντα ὑπὸ τοῦ Σκιαλὶλ πασᾶ· οἰκοδόμημα στερεὴν σχήματος τετραγώνου, μαυρουσίου βυθμοῦ τῆς τουρκικῆς ἀναγεννήσεως, μετὰ πύλης φερούσης ἐκατέρωθεν κίονας ἐλαφροῦς, ὧν ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἵσταται ἡ ἡμισέληνος, καὶ ὁ χρυσοῦς ἀστὴρ τοῦ Μαχμούδ, μετ' ἐξωστῶν προεχόντων καὶ παραθύρων κεκοσμημένων με στέμματα ἀραβουργῆ. Πρὸ τοῦ στρατῶνος διέρχεται ἡ ὁδὸς τοῦ Τσεδεσσῆ, ἥτις εἶνε προέκτασις τῆς τοῦ Σταυροδρομίου, ἐκεῖθεν δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐκτείνεται ὁ πλοστᾶ-

σιον, καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ὁπλοστασίου ἄλλα προάστια. Ἐνταῦθα, ὅπου συνήθως τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας ἐπικρατεῖ ἄκρα σιωπὴ, συρρέει τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς χεῖμαρξος ἀνθρώπων καὶ σειρὰ ἀτελεύτητος ἀμαξῶν, ὅλη ἡ κομψὴ κοινωνία τοῦ Σταυροδρομίου, ἥτις διαχέεται εἰς τοὺς κήπους, εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα καὶ εἰς τὰ καφενεῖα τὰ ἐπέκεινα τοῦ στρατῶνος. Εἰς ἐν τῶν καφενεῶν τούτων ἐκάμαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν πρῶτον σταθμόν μας, εἰς τὸ καφενεῖον Bella vista, συνεντευκτήριον τοῦ ἀνθους τῆς Σταυροδρομιατικῆς κοινωνίας, καὶ ἄξιον ἀληθῶς τοῦ ὀνόματός του, διότι ἀπὸ τοῦ ἐκτεταμένου κήπου του, ὅστις ὑφύεται ὡς ἐξώστης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λοφώματος, φαίνεται κάτωθεν τοῦ μουσουλμανικοῦ προαστείου Παγκαλδίου ὁ Βόσπορος, πλήρης πλοίων, καὶ ἡ ἀσιατικὴ παραλία κατὰσπαρτος ἀπὸ κήπους καὶ κώμας, ἡ Χρυσόπολις μετὰ τὰ λευκά της τζαμιά, καλλονὴ πλήρης γλῶσσης, κυανοῦ χρώματος καὶ φωτός, ἥτις φαίνεται ὡς ὄνειρον. Ἠγέρθημεν μετὰ λύπης, καὶ μᾶς ἐφάνη καὶ τῶν δύο, ὅτι εἰμεθα ἐπαῖται, ὅτε ἐρρίψαμεν εἰς τὸν δίσκον ὁκτῶ ἄθλια σολδία, ἀφ' οὗ ἀπελάυσαμεν τὴν θέαν ἐκείνην τοῦ ἐπιγείου παραδείσου.

Ἐξεληθόντες τοῦ κήπου τῆς Bella vista, εὐρέθημεν ἐν μέσῳ τοῦ μεγάλου νεκροταφείου, ὅπου ἐνταφιάζονται κατὰ διακεκριμέναν κοιμητήρια ἀνθρώποι παντὸς ἔθνους, πλὴν τοῦ ἐβραϊκοῦ. Εἶνε δὲ τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο ἄλλος κατὰσκιον κυπαρίσσων, ἀκακιδῶν καὶ συκομωρεῶν, ἐν ᾧ φαίνονται κατὰλευκοὶ μυριάδες λίθων ἐπιτυμβίων, οὓς μακρόθεν ἐκλαμβάνεις ὡς τὰ ἐρείπια ἀπεράντου οἰκοδομῆς. Διὰ μέσου δὲ τῶν δένδρων φαίνεται ὁ Βόσπορος καὶ τὸ ἀσιατικὸν παράλιον. Μεταξὺ τῶν τάφων διελίσσονται πλατεῖαι ἀτραποὶ, δι' ὧν διαβαίνουσιν Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι. Ἐπὶ τινων ἐπιτυμβίων πλακῶν κάθηνται σταυροποδητεῖ τοῦρκοι, θεωροῦντες τὸν Βόσπορον. Ἡ ἐκεῖ δ' ἐπικρατοῦσα σκιά, ἡ δροσερότης καὶ ἡ γαλήνη εἶνε τοιαύτη, ὥστε, ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσέρχεται τις ἐκεῖ, καταλαμβάνεται ὑπ' αἰσθήματος ἡδυτάτου, ὅπως ὅταν τὸ θέρος εἰσέλθῃ τις εἰς μεγάλην μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν ὀλίγον σκοτεινὴν. Ἐσταματήσαμεν εἰς τὸ ἀρμενικὸν κοιμητήριον. Ὅλοι οἱ ἐπιτύμβιοι λίθοι εἶνε μεγάλοι καὶ ὀρθοί, σκεπασμένοι ἀπὸ ἐπιγραφὰς ἀρμενικὰς μετὰ τοὺς κανονικοὺς καὶ κομψοὺς χαρακτῆρας τῆς ἀρμενικῆς γλώσσης, ἐπὶ πάντων δὲ σχεδὸν ὑπάρχει γεγλυμένη καὶ εἰκὼν τις, σημαίνουσα τὸ ἔργον καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νεκροῦ. Εἶνε δὲ αἱ εἰκόνες αὗται σφυρία, πριόνια, περὶ, κειμηλιοθήκαι, περιδέραια. Ὁ τραπέζιτης σημαίνεται διὰ τρυτάνης, ὁ ἱερεὺς διὰ μίτρας, ὁ κουρὺς διὰ λεκάνης, ὁ χειροῦργος διὰ νυστηρίου. Ἐπὶ τινος πλακὸς εἶδομεν κεφαλὴν ἀποκεκομμένην τοῦ σώματος, τὸ δὲ σῶμα τοῦτο ἀβύρφυτον· ἡ εἰκὼν αὕτη ἐσήμαινεν ὅτι ὁ νεκρὸς ἐδολοφονήθη ἢ ἀπέθανεν ὡς κατὰδικος. Ἀρμένιος

τις ἐκοιμήτο ἐκεῖ πλησίον, ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς γλῶσσης, μετὰ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸ κενόν. Εἰσῆλθον καὶ εἰς τὸ μουσουλμανικὸν κοιμητήριον. Καὶ ἐδῶ εἶδομεν ἀπειρίαν γλῶσσην ἢ κατὰ σειρὰν ἢ κατὰ σωροὺς ἀτάκτους, τὰς μὲν μετὰ τὴν κορυφὴν ἐξωγραφημένην ἢ χρυσομένην, τὰς δὲ τῶν γυναικῶν ἀποληγούσας εἰς ἀνάγλυφον ἀνθοδέσμη ἀνθέων, ἄλλας δὲ περικυκλωμένας ἀπὸ θάμνων καὶ φυτῶν ἀνθισμένων. Ἐν ᾧ ἱστάμεθα θεωροῦντες μίαν τῶν στηλῶν τούτων, δύο τοῦρκοι, κρατοῦντες ἐκ τῆς χειρὸς μικρὸν τι παιδίον, διήλθον ἐγγὺς ἡμῶν, προσχώρησαν ἕως πεντήκοντα βήματα, ἐσταμάτησαν ἐνώπιον τύμβου, ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξαντες δέμα, ὅπερ ἔφερον ὑπὸ μάλης, ἤρχισαν νὰ τρώωσιν. Ἐπτάθην καὶ τοὺς ἐκοίταζα. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν, ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἔβαλε κάτι ἐντὸς τετραχίου χάρτου, — ὀψάριον, νομίζω, ἢ ψωμίον — καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαθείας ἐκένωσε τὸν μικρὸν χάρτινον φάκελλον ἐντὸς τρύπας εὐρισκομένης εἰς τὸν τάφον. Μετὰ τοῦτο ἤναψαν καὶ οἱ δύο τὴν καπνοσύριγγά των, καὶ ἐκάπνισαν ἡσύχως· τὸ παιδάριον ἐσηκώθη καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ εἰς τὸ νεκροταφεῖον· τὸ ὀψάριον τοῦτο καὶ τὸ ψωμίον, ὅπως μᾶς ἐξηγήθη ἀκολούθως τὸ πρῆγμα, ἦτο τὸ μέρος τοῦ γεύματος, ὅπερ οἱ τοῦρκοι ἄφιναν διὰ τὸν συγγενῆ των, ἐνταφισθέντα ἐκεῖ πιθανῶς πρὸ ὀλίγου· ἡ δὲ τρύπα ἐκείνη ὑπάρχει εἰς τὴν κεφαλὴν παντὸς τάφου μουσουλμανικοῦ, διὰ νὰ δύνανται ν' ἀκούωσι δι' αὐτῆς τοὺς κλαυθμούς καὶ ὀλοφυρμούς τῶν φιλάτων των οἱ νεκροὶ, καὶ νὰ δέχωνται ἐξ αὐτῆς σάγονα τινὰ δρόσου καὶ νὰ ὀσφραίνωνται τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν καὶ τὸ ἐπιτύμβιόν των κάπνισμα, οἱ δύο εὐσεβεῖς τοῦρκοι ἐσηκώθησαν, καὶ λαβόντες πάλιν ἐκ τῆς χειρὸς τὸ παιδίον, ἤρξαντο διὰ τῶν κυπαρίσσων.

Ἐξερχόμεθα τοῦ νεκροταφείου, καὶ εὐρισκόμεθα εἰς ἄλλην χριστιανικὴν συνοικίαν, τὸ Παγκάλιν, μετὰ δρόμους πλατεῖς, καὶ μετὰ νέας οἰκίας, περικυκλωμένην δὲ ἀπὸ ἐπαύλεις, κήπους, νοσοκομεῖα καὶ μεγάλους στρατῶνας, τὸ πλέον ἀπομακρυσμένον τῆς θαλάσσης προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ ἐπισκεφθέντες ἐπιστρέφωμεν ὀπίσω διὰ νὰ καταβῶμεν πάλιν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον. Ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τὸν τελευταῖον δρόμον τοῦ προαστείου τοῦτου παριστάμεθα εἰς νέον καὶ πάνδημον θέαμα· τὴν διὰ βασιν ἑλληνικῆς νεοκτικῆς συνοδίας. Πλήθος σιωπῶντων παρατάσσεται ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ, προηγείται δὲ ὄμιλος ἑλλήνων ἱερέων μετὰ χρυσοκέντητά των ἄμφια, ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τὴν μίτραν ἐπὶ κεφαλῇ καὶ στολὴν μακρὰν στίλβουσαν ἐκ τοῦ χρυσοῦ, νέοι τῆς ἐκκλησίας ἐνδεδυμένοι στολὰς μετὰ ἀνοικτὰ χρώματα, ὄμιλος συγγενῶν καὶ φίλων φερόντων τὰς λαμπροτέρας των ἐνδυμασίας, καὶ μεταξὺ αὐτῶν φέρετρον ἐστεφανωμένον μετὰ ἄνθη, ἐφ' ᾧ καίτῃ ἐκτάδην νεκρὸς πεντεκα-

δεκάτης, ἐνδεδυμένη μεταξωτὰ καὶ ἀπαστράπτουσα ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων, μετὰ ἀποκεκαλυμμένον τὸ πρόσωπον — μικρὸν πρόσωπον λευκὸν ὡς ἡ χιών, καὶ μετὰ τὸ στόμα συνεστραμμένον ὀλίγον ὡς ἐν σπασμῷ — καὶ δύο καλλίστους μέλανας πλοκάμους ἐξηπλωμένους ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τοῦ στήθους. Τὸ φέρετρον διαβαίνει, τὸ πλήθος συμπυκνῶται, ἡ συνοδία ἀπομακρύνεται, καὶ ἡμεῖς ἀπομένομεν μόνοι καὶ πλήρεις διαλογισμῶν εἰς δρόμον ἔρημον.

Καταβαίνομεν ἀπὸ τὸν λόφον τοῦ Παγκαλδίου, διαβαίνομεν τὴν ξηρὰν κοίτην μικροῦ χειμάρρου, ἀναβαίνομεν ἄλλον λόφον, καὶ εὐρισκόμεθα εἰς ἐν ἄλλο προάστειον, τὸν Ἁγίον Δημήτριον. Οἱ κάτοικοι ἐδῶ εἶνε ὅλοι σχεδὸν Ἕλληνες. Ἀπανταχόθεν φαίνονται ὀφθαλμοὶ μέλανες καὶ ῥίνες γρυπαὶ καὶ λεπταὶ· γέροντες μετὰ ὄψιν πατριάρχικην· νέοι εὐλύγιστοι καὶ εὐτολμοὶ· νέοι μετὰ πλεξίδας ἐπὶ τῶν ὤμων· παιδία μετὰ πρόσωπον ἐξυπνον, τρέχοντα φαιδρὰ εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου μεταξὺ τῶν ὀρνίθων καὶ χοίρων, καὶ πληροῦντα τὸν ἀέρα μετὰ κραυγὰς ἀργυροήχους καὶ λέξεις ἐναρμονίους. Ἐπλησιάζαμεν πρὸς τινὰ τῶν ὀμίλων τούτων τῶν παιδιῶν, ἅτινα ἔπαιζον μετὰ ξύλα φλυαροῦντα ὅλα ὁμοῦ. Ἐν τῶν παιδιῶν τούτων, ὁκταετὲς περίπου, τὸ πλέον ἐξυπνον ἀπὸ ὅλων, τὸ ὁποῖον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔβριπτε τὸ φέσιόν του εἰς τὸν ἀέρα ἀναφωνοῦν: Ἰήτω! Ἰήτω! ἔστράφη αἴφνης πρὸς ἄλλο δρομόπαιδον καθήμενον ἐνώπιον θύρας τινὸς, καὶ ἐφώνησε: Checchino, ῥίψε μου τὴν σφαῖραν! — Τὸ ἤρπασα ἐκ τοῦ βραχίονος ὡς ἀπείγαντος ἄρπαξ παιδίων, καὶ τῷ εἶπα: — Εἶσαι Ἰταλός! — Ὁχι, κύριε, εἰμαι Κωνσταντινουπόλιτης! — Καὶ τίς σὲ ἔμαθε νὰ ὀμιλῇς Ἰταλικά; ἠρώτησα. — Ὁ, νόστιμον εἶνε τοῦτο! — ἀπεκρίθη — ἡ μαμμά. — Καὶ ποῦ εἶνε ἡ μαμμά; Τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσήλθε γυνὴ φέρουσα εἰς τὸ στήθος νήπιον, μειδιδῶσα ὅλην, καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι εἶνε Πισάτις, σύζυγος γλύπτου ἐκ Λιβόρνου, ὅτι εὐρίσκετο εἰς Κωνσταντινουπόλιν πρὸ ὁκτὼ ἐτῶν, καὶ ὅτι τὸ παιδίον ἐκεῖνο ἦτο τέκνον τῆς. Ἐὰν ἡ καλὴ αὕτη γυνὴ εἶχεν ὠραῖον πρόσωπον κυρίας, στέφανον πυργωτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ πέπλον ἐπὶ τῶν ὤμων, θὰ παρίστατο ζωηρότατα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὴν καρδίαν μου τὴν Ἰταλίαν. — Πῶς περνᾶτε ἐδῶ; — τὴν ἠρώτησα — τί λέγετε περὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως; — Τί νὰ εἶπω; — ἀπεκρίθη μειδιδῶσα ἀδόλως. — Εἶνε πόλις, ὅπου... νὰ σὰς εἶπω τὴν ἀλήθειαν, μοὶ φαίνεται ὡς νὰ εὐρίσκωμαι πάντοτε εἰς τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν ἀποκρίων. — Ἐδῶ δὲ ἀφῆσκα ἐλεύθερον τὸν δρόμον εἰς τὴν τοσκανικὴν τῆς λαλιᾶν, μᾶς εἶπεν ὅτι διὰ τοῦ Μουσουλτῆς μάγονος ὁ Μωάμεθ εἶνε ὁ Ἰησοῦς τῶν, ὅτι εἰς τοῦρκοις δύναται νὰ νυμφευθῇ τέσσαρας γυναῖκες, ὅτι πολὺ ἄξιός ἐστιν ὅς εἶνε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνοήσῃ μίαν λέξιν ἀπὸ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν,

καὶ ἄλλας εἰδήσεις τοῦ αὐτοῦ τύπου· ὅλα ὅμως ταῦτα ῥηθέντα ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκείνῃ, ἐν μέσῳ τῆς ἑλληνικῆς ἐκείνης συνοικίας, μᾶς ἐφάνησαν προσφιλέστερα πάσης ἄλλης εἰδήσεως, ὥστε πρὶν ἀναχωρήσωμεν ἀφήκαμεν εἰς τὴν μικρὰν χεῖρα τοῦ παιδίου πρὸς ἐνθύμησιν ὀλίγα κερμάτια, καὶ ἀπερχόμενοι, ἀνεφωνήσαμεν ἀμφοτέρω:—*Ἄ!* πόσον εὐχάριστον εἶνε νὰ δαγκάνῃ τις ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ κάτι ἰταλικὸν!

Αἰτήθημεν καὶ δεῦτερον τὴν μικρὰν κοιλάδα, καὶ εὐρέθημεν εἰς ἄλλο ἑλληνικὸν προάστειον, τὰ Τατάουλα, ὅπου, τοῦ στομάχου ἐπικαλουμένου βοήθειαν, ἐδράξαμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐσωτερικὸν ἐνὸς τῶν ἀναριθμητῶν ἐκεῖνων οἰνοπωλείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ὅψιν παραδοξοτάτην καὶ τὴν αὐτὴν κατασκευὴν. Εἶνε οἰκοδόμημα τρισμῆριστον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ καὶ εἰς θέατρον, φωτιζόμενον συνήθως μόνον διὰ τῆς θύρας, οὐτινος περὶ περιθέει ὑψηλὸς ἐξώστης κυκλιδωτός. Καὶ ἐνθεν μὲν ὑπάρχει ἀπεραντὸς ἐστία, ὅπου κατεργαρίως τις τηγανίζει ὀψάρια, περιστρέφει ψητὰ, παρασκευάζει ἐμβάσματα, καὶ εἶνε πρόθυμος εἰς τὸ καὶ ἄλλως συντέμνειν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν· ἐνθεν δ' ὑπάρχει ἐξέδρα, ἀφ' ἧς ἄλλη μορφή ἀπειλητικὴ διανέμει οἶνον λευκὸν καὶ μέλανα εἰς ποτήρια μὲ λαβὰς· ἐν τῷ μέσῳ δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς καθίσματα νανῶδη ἄνευ στηρίγματος τῶν νώτων καὶ τραπεζάρια ὀλίγον τι ὑψηλότερα τῶν καθισμάτων, καὶ ἐνθυμίζοντα τὰ τραπέζια τῶν ὑποδηματοποιῶν. Εἰσῆλθον ἐκεῖ ἐντροπόμενοι ὀλίγον, διότι ὑπῆρχεν ὁμιλος ἑλλήνων καὶ ἀρμενίων ταπεινῆς τάξεως, καὶ ἐφοβοῦμεθα μὴ μᾶς ἴδωσι μὲ περιέργειαν γλευστικὴν. Ἀλλὰ τοῦναντίον οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠξίωσεν ἡμᾶς οὐδὲ βλέμματος. Οἱ κάτοικοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε, νομίζω, οἱ ἥκιστα περίεργοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου· πρέπει δὲ νὰ εἶσαι τοῦλάχιστον Σουλτάνος, ἢ νὰ διαβαίνης τοὺς δρόμους γυμνός, ὥς ὁ τρελλὸς τοῦ Σταυροδρομίου, διὰ νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι ὑπάρχεις εἰς τὸν κόσμον. Ἐκαθίσταμεν εἰς μίαν γωνίαν, καὶ ἐπερυσίναμεν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἤρχετο. Τότε ἐνοήσαμεν ὅτι εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶνε συνήθεια νὰ ὑπηρετῇται τις μόνος του. Ὑπήγαμεν κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐστίαν καὶ εἵπκαμεν καὶ μᾶς ἐδόθη ψητὸν, Κύριος οἶδε ἀπὸ ποῦον τετράποδον, ἔπειτα εἰς τὴν ἐξέδραν, καὶ ἐλάβομεν ἐν ποτήριον ῥητινίου τῆς Τενέδου, καὶ τὰ ἐφέραμεν ἐπὶ τοῦ τραπέζιου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐφάνεν ἕως εἰς τὰ γόνατα, καὶ βλέποντες ἀλλήλους ταυρῆδον, συνετελέσαμεν τὸ γεῦμα. Ἐπληρώσαμεν καρτερικῶς, καὶ ἐξεληθόντες ἐν σιωπῇ ἐκ τοῦ φόβου μὴ ἐξέλθῃ τοῦ στόματος ἡμῶν ὀγκηθὸς τις ἢ ὕλακῃ, ἀνελάβομεν τὴν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον ἡμετέρων πορείαν.

Μετὰ δέκα λεπτά δόδοιπορίας εὐρέθημεν πάλιν ἐν πλήρει Τουρκίᾳ, ἐν τῷ μεγάλῳ μουσουλμα-

νικῷ προαστείῳ Κασίμ-πασᾶ, ἐντὸς ἀληθοῦς πόλεως πλήρους τζαμιῶν καὶ μοναστηρίων δερβίσιδων, περιβολίων καὶ κήπων, καταλαμβάνουσας δ' ὀλόκληρον λόφον καὶ κοιλάδα, ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ Κερατίου κόλπου, ὅπου περιλαμβάνει ὅλον τὸν ἀρχαῖον κόλπον τοῦ Μανδρακίου ἀπὸ τοῦ νεκροταφείου τοῦ Γαλατᾶ μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅπερ ἀντιμετωπίζει τὸ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὁχθῆς προάστειον τοῦ Βαλατᾶ. Ἀπὸ τοῦ ὕψους δὲ τοῦ Κασίμ πασᾶ ἀπολαύει τις θέαμα γοητευτικόν. Κάτω ἐπὶ τῆς παραλίας φαίνεται ἡ ἀπέραντος ὁπλοθήκη, ὁ Τερς-χανές· λαβύρινθος δεξαμενῶν, ἐργαστηρίων, πλατειῶν, ἀποθηκῶν καὶ στρατώνων, ἐκτεινόμενος ἐπὶ μίλιον καθ' ὅλην τὴν παραλίαν ἐκείνην τοῦ Κερατίου κόλπου, ἥτις χρησιμεύει ὡς πολεμικὸς λιμὴν· τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ναυτικῶν, κομψὸν καὶ ἐλαφρὸν, ὅπερ νομίζεις ὅτι πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ διαγράφει τὰ λευκά του σχήματα ἐπὶ τοῦ βαθύος πρασίνου χρώματος τοῦ νεκροταφείου τοῦ Γαλατᾶ· ὁ λιμὴν διαπλόμενος ἀπὸ μικρὰ ἀτμόπλοια καὶ καΐκια πλήρη ἐπιβατῶν, οἵτινες διέρχονται ἀνὰ μέσον τῶν ἀκινήτων θωρηκτῶν καὶ τῶν ἀρχαίων φρεγατῶν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου· ἐπὶ δὲ τῆς κατέναντι παραλίας ἡ Σταμπούλ, τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Οὐάλεντος, ἐκτοξεύον τὰς ὑψηλοτάτας τοῦ ἀψίδας εἰς τὸ κυανόχρουν τοῦ οὐρανοῦ, τὰ μεγάλα τζαμιά τοῦ Μωάμεθ καὶ Σουλεϊμάν, καὶ μυριάδες οἰκιῶν καὶ μιναρέδων. Ὅπως ἀπολαύσαμεν κάλλιον τὸ θέαμα τοῦτο, ἐκαθίσταμεν ἐνώπιον τουρκικοῦ καφενεῖου, καὶ ἐβόρφησαμεν τὸν τέταρτον ἢ πέμπτον τῶν δώδεκα κυαθίσκων καφέ, ὅσους ἐκὼν ἔκων εἶνε ἡναγκασμένος ὁ διατρίβων ἐν Κωνσταντινουπόλει νὰ λαμβάνῃ καθ' ἑκάστην. Ἦτο καφενεῖον ἄθλιον, ἀλλ' ὅπως ὅλα τὰ τουρκικὰ καφενεῖα, πρωτοτυπότερον, ὅτι πολὺ διάφορον ἴσως τῶν πρώτων καφενεῖων τῶν ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου, ἢ ἐκεῖνων, εἰς ᾧ ἐνέπιπτεν μὲ γυμνὴν τὴν ῥομφαίαν Ἀμουράτ ὁ Δ', ὅτε διήρχετο τὴν πόλιν διὰ νυκτὸς ὅπως τιμωρήσῃ αὐτοπροσώπως τοὺς πωλητὰς τοῦ ἀπηγορευμένου ποτοῦ. Πόσα δικτάγματα αὐτοκρατορικὰ, πόσας ἐριδας θεολογικὰς καὶ αἰματηρὰς συγκρούσεις προεκάλεσεν ὁ «ἐχθρὸς οὗτος τοῦ ὕπνου καὶ τῆς γονιμότητος», ὅπως ἀπεκάλουν τὸν καφὲν οἱ αὐστηροὶ οὐλεμάδες, τὸ «πνεῦμα τοῦτο τῶν ὀνείρων καὶ ὁ διεγέρτης τῆς φαντασίας», ὅπως ἀπεκάλουν αὐτὸν οἱ μὲ τὰς πλατεῖας χειρίδας οὐλεμάδες, καὶ ὅστις σήμερον εἶνε, μετὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν καπνὸν, ἡ γλυκυτέρα παρηγορία παντὸς Ὀθωμανοῦ, καὶ τοῦ πλέον πτωχοῦ! Καφὲν πίνει τις σήμερον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πύργου τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Πύργου τοῦ Σερασκεράτου, καφὲν εἰς ὅλα τὰ μικρὰ ἀτμόπλοια, καφὲν εἰς τὰ νεκροταφεῖα, καφὲν εἰς τὰ κουρεῖα, εἰς τὰ λουτρά, εἰς τὰ παζάρια. Εἰς ὁποιοὺνδήποτε μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν εὐρείᾳ, δὲν ἔχεις παρὰ

νὰ φωνάξῃς χωρὶς νὰ στραφῇς:—*Καφετζή!* καὶ μετὰ τρία λεπτά ἀγνίζει ἐνώπιόν σου εἰς κυαθίσκος καφέ.

Τὸ καφενεῖόν μας ἦτο κατάλευκον, ξύλινον καὶ ἔχον ὕψος ἀναστήματος ἀνθρωπίνου, διβάνιον δὲ χαμηλότατον περιέθεον ἐνδοθεν τοὺς τέσσαρας τοίχους. Εἰς μίαν γωνίαν ὑπῆρχε πῦρ, καὶ τοῦρκος μὲ ῥίνα διχαλωτὴν ἵστατο ἐκεῖ ψήνων καφὲν ἐντὸς προχοῖδος λευκῆς, ἣν καὶ ἀμέσως ἐκένωνεν εἰς μικροτάτους κυάθους, ὅπου ὁ ἴδιος ἐβάλλε τὸ σάκχαρι· διότι ἀπανταχοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καφὲς παρασκευάζεται ἐπιτήδες δι' ἑνα ἑκαστον τῶν προσερχομένων, καὶ προσφέρεται ζαχαρωμένος ἥδη, καὶ μετὰ ποτηρίου ὕδατος, ὅπερ οἱ τοῦρκοι πίνουνσι πρὶν προσεγγίσωσιν εἰς τὰ χεῖλη τὸν κυαθίσκον τοῦ καφέ. Εἰς ἑνα τοῖχον ἐκρέματο μικρὸν κάτοπτρον, καὶ παρὰ τὸ κάτοπτρον ἦτο εἶδος τι θήκης πλήρους ξυραφίων μὲ λαβὴν ἀκίνητον. Τὰ πλεῖστα τῶν τουρκικῶν καφενεῖων χρησιμεύουσι συγχρόνως καὶ ὡς κουρεῖα, πολλάκις δ' ὁ αὐτὸς καφετζῆς ἐξάγει καὶ τοὺς ὀδόντας καὶ φλεβοτομεῖ, κρεουργεῖ δὲ τὰ θύματά του ἐν αὐτῷ τῷ καφενεῖῳ, ὅπου οἱ ἄλλοι πίνουνσι τὸν καφὲν. Εἰς τὸν ἀπέναντι τοῖχον ἦτο ἄλλη θήκη πλήρης ναργιλέδων κρουσαλλίνων μὲ σωλῆνας εὐκάμπτους συνεσπειρωμένους ὡς ὄφεις, καὶ τσιμπούκια ἐκ γῆς ὀπτῆς μὲ σωλῆνας ἐκ ξύλου κερασέας. Πέντε τοῦρκοι ἐκάθοντο ἐν ἄκρᾳ συνοῖα ἐπὶ τοῦ διβανίου, καπνίζοντες ναργιλέν· ἄλλοι τρεῖς ἦσαν πρὸ τῆς θύρας κατωκλασμένοι εἰς καθίσματα ψιθίνα ἄνευ στηρίγματος τῶν νώτων, πλησίον ἀλλήλων καὶ μὲ τοὺς ὦμους ἐστηριγμένους ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ μὲ τὴν πίπαν εἰς τὰ χεῖλη· νεανίας δὲ τοῦ καφενεῖου ἐξύριζε πρὸ τοῦ κατόπτρου τὴν κεφαλὴν εὐσάρκου δερβίση τυλιγμένου εἰς χιτῶνα ἐκ τριχῶν καμήλου. Οὐδεὶς ἀπέβλεψε πρὸς ἡμᾶς, ὅτε ἐκαθήσαμεν, οὐδεὶς ὠμίλει, καὶ ἐκτὸς τοῦ καφεπώλου καὶ τοῦ ὑποτακτικοῦ του οὐδεὶς ἐκινεῖτο. Οὐδεὶς ἄλλος κρότος ἠκούετο παρὰ τὸ γουργουλητὸν τοῦ ναργιλέ, ὅπερ παρομοιάζει μὲ τὸν ῥόγγον τῶν γαλῶν. Ὅλοι ἐβλεπον χαμαὶ πρὸ ἐκυτῶν, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐκεῖ, καὶ μὲ πρόσωπον οὐδὲν ἀπολύτως ἐκφράζον. Ὁμοιάζε τὸ ὅλον μὲ μικρὸν μουσεῖον ἀγαλμάτων κηρίνων. Πόσαι τῶν σκηνῶν τούτων μοῦ ἐνεκολάφθησαν εἰς τὴν μνήμην! Οἶκημα ξύλινον, τοῦρκος καθήμενος, καλλίστη θέα ἐν ἀπόπτῳ, ἄπλετον φῶς καὶ ἄκρα σιωπή: ἰδοὺ ἡ Τουρκία. Ὅσάκις διέβη τὸν νοῦν μου τὸ ὄνομα τοῦτο, μετ' αὐτοῦ διέρχονται συγχρόνως καὶ αἱ εἰκόνες ἐκεῖναι, ὅπως ὁ ἀνεμόμυλος καὶ ἡ διώρυξ, ὁσάκις ἀκούσω τὸ ὄνομα τῆς Ὀλλανδίας.

Ἐκείθεν, παροδεύοντες μέγα μουσουλμανικὸν νεκροταφεῖον, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ λόφου τοῦ Κασίμ-πασᾶ καταβαίνει μέχρι τοῦ Τερς-χανῆ, ἀνῆλθον πάλιν πρὸς βορρᾶν, κατέβημεν εἰς τὴν

μικρὰν κοιλάδα τοῦ Πιαλί-πασᾶ, μικροῦ προαστείου, κατὰ τὸ ἡμισυ κεκαλυμμένου ὑπὸ τῆς βλαστήσεως τῶν περιβολίων καὶ κήπων, καὶ ἐστάθημεν ἐνώπιον τοῦ τζαμιῦ, ἐξ οὗ ἐπεκλήθη τὸ χωρίον. Τὸ τζαμίον τοῦτο εἶνε λευκὸν, φέρον ἐξ χαρίεντας θόλους, μετὰ περιβόλου κεκοσμημένου μὲ ἀψίδας καὶ κιονίσκους κομψοῦς, μὲ μιναρὲν ἐλαφρότατον καὶ μὲ στέμμα κυπαρίσσων γιγαντιαίων. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην αἱ περὶ μουσουλμανικαὶ οἰκίαι ἦσαν κλεισταί, αἱ ὁδοὶ ἔρημοι, καὶ αὐτὸς δ' ὁ περιβόλος τοῦ τζαμιῦ ἦ-ρεμος· τὸ φῶς καὶ ἡ σκιά τῆς μεσημβρίας κατεῖχον τὰ πάντα· καὶ δὲν ἠκούετο ἄλλο τι παρὰ ὁ βόμβος τῶν ἐντόμων. Παρετηρήσαμεν τὸ ὠρολόγιον· ἦτο ἡ δωδεκάτη παρὰ τρία λεπτά, μία τῶν πέντε κανονικῶν ὥρων τῶν μουσουλμάνων, καθ' ἃς οἱ μουσετζῖνοι παρουσιάζονται εἰς τὸν ἐξώστην τῶν μιναρέδων διὰ νὰ ἐκφωνήσωσι πρὸς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος τὰς ἱεράς λέξεις, αἵτινες διατυποῦσι τὸ *ισλάμ*. Ἐγνωρίζαμεν καλῶς ὅτι δὲν ὑπῆρχε μιναρὲς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν νὰ μὴ παρουσιασθῇ ἀκριβῆς, ὡς αὐτόματον ὠρολόγιον, ὁ κήρυξ τοῦ προφήτου. Καὶ ὅμως μᾶς ἐφάνετο παράδοξον εἰς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην τῆς ἀπεραντοῦ πόλεως, εἰς τὸ ἐρημικὸν ἐκεῖνο τζαμίον, τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἐν μέσῳ τῆς βαθυτάτης σιγῆς νὰ φανῇ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ἡ μορφή ἐκείνη καὶ νὰ ἐκφωνήσῃ τὰς λέξεις ἐκεῖνας. Ἐκράτησα ἀνὰ χεῖρας τὸν λερολόγιον, καὶ παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς τὸν λεποδείκτην καὶ τὴν θυρίδα τοῦ ἐξώστου τοῦ μιναρῆ, ὑψηλὴν ὅσον τὸ τρίτον πάτωμα συνήθους οἰκίας, ἐστάθην ἀναμένων μετὰ πολλῆς τῆς περιεργείας. Ὁ λεποδείκτης ἤγγισεν τὴν ἐξηκοστὴν μέλαιναν γραμμὴν, καὶ οὐδεὶς φαίνεται.—Δὲν ἐρχεται—εἶπα—*Νά τος!*—ἀπεκρίθη ὁ Ὑούγκ. Εἶχε φανῇ. Τὸ δρόφακτον τοῦ ἐξώστου τὸν ἀπέκρυπτε καθ' ὅλοκληρίαν, ἐκτὸς τοῦ προσώπου, οὐτινος ἡ ρυσιογνωμία δὲν διεκρίνετο ἐνεκα τῆς ἀποστάσεως. Ἐστάθη δι' ὀλίγα λεπτά ἀκίνητος· ἔπειτα ἐφράξε τὰ ὠτά του μὲ τὰ δάκτυλα, καὶ ὑψώνων τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀνέκραξε διὰ φωνῆς βραδείας, ὑποτρεμούσης καὶ ὀξυτάτης, εἰς τόνον δὲ πνευματικὸν καὶ θρηνώδη, τὰς ἱεράς λέξεις, αἵτινες ἀντηχοῦσι κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀπὸ τῶν μιναρέδων ὅλων τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης:—*Μέγας ὁ Θεός! Εἰς ἰσλάμ!* καὶ τῆς Εὐρώπης:—*Μέγας ὁ Θεός! Εἰς ἰσλάμ!* Ὁ Μωάμεθ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ! Προσελθετε εἰς τὴν προσευχὴν! Προσελθετε εἰς τὴν προσευχὴν! *Μέγας ὁ Θεός! Εἰς ἰσλάμ!* Προσελθετε εἰς τὴν προσευχὴν!—*Μεθ' ὃ* περιήλθε κατὰ τὸ ἡμισυ τὸν μιναρὲν καὶ ἐπανελάβε τὰς αὐτὰς λέξεις ἐστραμμένος πρὸς βορρᾶν, ἀκολούθως πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς δυσμὰς, καὶ μετέπειτα ἠφανίσθη· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφθασαν κατὰ νιφάδας εἰς τὰς ἀκὰς ἡμῶν οἱ ὕψιστοι τόνοι ἄλλης μακρινῆς φωνῆς, ἥτις ὁμοιάζει μὲ κρυγὴν ἀν-

ὁρώπου ζητοῦντος βοήθειαν, καὶ ἀκολούθως ἐπὶ πᾶσι γενικῇ σιωπῇ, καὶ ἐμείναι καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐπὶ τινι λεπτῇ σιωπῇ, μετ' ἀορίστου τιγὸς αἰσθημάτων θλίψεως, ὡς ἐάν αἱ δύο ἐκεῖναι φωναὶ εἶχον προσκαλέσῃ εἰς τὴν προσευχὴν ἡμᾶς μόνους, καὶ, ἐξαφανισθέντος τοῦ φαντάσματος ἐκείνου, εἶχομεν μείνῃ ἐν τῇ κοιλάδι ἐκείνῃ ἐγκαταλειμμένοι ἀμφοτέρω ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Οὐδέποτε ἦχος κώδωνος συνεκίνησε τόσον βαθύως τὴν καρδίαν μου, καὶ μόνον τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνόησα διατὶ ὁ Μωάμεθ, θέλων νὰ προσκαλέσῃ τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν προσευχὴν, ἐπροτίμησε τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἱσραηλτικῆς σάλπιγγος καὶ τοῦ ἀρχαίου χριστιανικοῦ σημάντρου τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπὶ μακρὸν δὲ χρόνον διετέλεσε διστάζων περὶ τῆς ἐκλογῆς, καὶ ὀλίγον δεῖν ἢ ὕψις ὀλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς μετεβόλλετο ἔνεκα τούτου, καὶ ἀπέβαινε ὅλως διάφορος τῆς σημερινῆς· ἀφ' οὗ ἐξελέχθη τὸ σήμαντρον, ὅπερ ἀκολούθως μετεβλήθη εἰς κώδωνα, ὁ μινὰρὸς θὰ μετεμορφώετο, καὶ θὰ ἐχάνατο οὕτως εἰς τῶν πρωτοτυποτέρων καὶ χαριεστέρων χαρακτῆρων τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐν γένει τοπογραφίας.

Ἀναβάντες ἐκ νέου ἀπὸ τὸ Πιρλί-πασᾶ εἰς τὸν λόφον, πρὸς δυσμὰς, εὐρέθημεν ἐντὸς μεγάλῃς ἐκτάσεως ἀγρῶν γυνῶν, ὁπότεν ἐφαίνετο ὀλόκληρος ὁ Κεράτιος κόλπος, καὶ ὅλη ἡ Σταμπούλ ἀπὸ τοῦ προαστείου τοῦ Ἐγιοῦπ ἕως εἰς τὸν λόφον τοῦ Σεραγίου· τέσσαρα ὅλα μίλια κήπων καὶ τζαμιῶν, μεγαλοπρέπεια καὶ κομψότης δηλ. ἀξία νὰ τὴν θεωρῇ τις γονυπετής ὡς τινα θεῖαν ὀπτασίαν. Ἦτο τὸ Ὁκ-μεϊδάν, ἡ πλατεῖα τῶν βελῶν, ὅπου ἐρχόμενοι οἱ Σουλτάνοι ἐτόξευον, κατὰ τὸ ἔθος τῶν Περσῶν βασιλέων. Ἀκόμῃ ὑπάρχουσιν ἐκεῖ διεσκορπισμένοι κατὰ διαστήματα ἄνισα κινίσκοι μυρμάρων ἐνεπίγραφοι, δεικνύοντες τὰ μέρη, ὅπου ἔπεσαν τὰ αὐτοκρατορικὰ βέλη. Εὐρίσκειται ἀκόμῃ ἐκεῖ τὸ κομψὸν κίσκεον μετὰ τοῦ βήματος, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ οἱ σουλτάνοι ἔτεινον τὸ τόξον. Καὶ δεξιόθεν μὲν ἐξετείνετο εἰς τοὺς ἀγροὺς μακρὰ σειρὰ πασάδων καὶ βέλων, ζώντων σημείων θαυμασμοῦ, δι' ὧν ὁ σουλτάνος ἐτίμα τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δεξιότητά· ἀριστερόθεν δὲ ἦσαν δώδεκα νεκρὶσκοι, θεράποντες τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, οἵτινες ἔτρεχον νὰ συλλέγωσι τὰ βέλη, καὶ νὰ σημειώωσι τὰ μέρη, ὅπου εἶχαν πέσῃ· περὶ δὲ, ὅπισθεν τῶν δένδρων καὶ θάμνων, καὶ τοῦρκοί τινες ἐλθόντες νὰ ἴδωσι κρυφίως τοὺς ὑψηλοὺς χαρακτῆρας τῆς μορφῆς τοῦ Μεγάλου Κυρίου· τὸ δὲ βῆμα κατεῖχεν, ἐν στάσει μεγαλοπρεποῦς ἀθλητοῦ, ὁ Μαχμούδ, ὁ ῥωμαλεώτερος τοξότης τῆς αὐτοκρατορίας, πρὸς οὗτινος τὸ σπινθηροβόλον βλέμμα ἔκυπτε τὸ μέτωπον τῶν θεατῶν, καὶ ὁ περίφημος πῶγων, μέλας ὡς ὁ κόραξ τοῦ ὄρους Ταύρου διεκρίνετο μακρόθεν, καθειμένος ἐπὶ τοῦ μεγάλου λευκοῦ μανδύου, τοῦ ῥαντισμένου μὲ τὸ αἶμα τῶν Γενιτσᾶ-

ρων. Σήμερον πάντα ταῦτα μετεβλήθησαν καὶ ἀπέβαλον τὴν προτέραν τὴν ποιήσιν· ὁ μὲν σουλτάνος πυροβολεῖ μὲ τὸ πολύκροτον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ἀνακτόρων, εἰς δὲ τὸ Ὁκ-μεϊδάν γυμνάζεται τὸ πεζικὸν εἰς τὴν διὰ τῶν πυροβόλων σκόπευσιν. Καὶ ἔνθεν μὲν ὑπάρχει τεκές (μονή) δεξιόθεν, ἔνθεν δὲ καφενεῖον ἐρημικὸν, καὶ ὅλη ἡ ἐξοχὴ ἐκείνη εἶνε ἡρημωμένη καὶ μελαγχολικὴ ὡς στέππα.

Καταβαίνοντες ἀπὸ τὸ Ὁκ-μεϊδάν πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, εὐρέθημεν εἰς ἓν ἄλλο μικρὸν προάστειον ὀθωμανικὸν, καλούμενον Πιρλί-πασᾶ, ἕως ἀπὸ τοῦ διαστήματος μεγάλου βεζίρου Σελίμ τοῦ Α', ὅστις ἀνέθερε Σουλταῖν τὸν μέγαν. Τὸ Πιρλί-πασᾶ εἶνε καταντικρὺ τοῦ ἱσραηλικοῦ Βαλατᾶ, κειμένου ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης τοῦ κόλπου. Δὲν ἀπηντήσαμεν ἐκεῖ ἄλλο τι παρὰ μερικὸς σκύλλου· καὶ γράϊας τινὰς Ὀθωμανίδας ἐπαίτιδας. Ἡ ἐρημία ὅμως αὕτη μᾶς ἐπέτρεψε νὰ παρατηρήσωμεν ἐν πάσῃ ἡμῶν ἀνέσει τὴν κατασκευὴν τοῦ χωρίου, ὅθεν καὶ παρατηρήσαμεν πρᾶγμα τι ὅλως παράδοξον. Ὁ εἰσερχόμενος δηλ. εἰς τὸ χωρίον, ὅπως καὶ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' οὗ πρῶτον εἶδεν αὐτὸ μακρόθεν, πᾶσαι οἱ καὶ ὁ παρατηρῶν ἐγρύθην καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς σκηνογραφίαν θεατρικὴν, ἀφ' οὗ εἶδε πρότερον αὐτὴν ἀπὸ τῆς πλατείας τοῦ θεάτρου· ἰαυμάζει πῶς τὸ σύνολον πραγμάτων τόσον χονδροειδῶν καὶ ἀθλίων ἦτο δυνατόν νὰ παραγάγῃ τόσον ὠραίαν ὀπτικὴν ἀπάτην. Οὐδ' ὑπάρχει που γῆς, ὡς φρονῶ, πόλις ἄλλη, τῆς ὁποίας τὸ κάλλος νὰ εἶνε ἀπλῆ ἐπιφάνεια, ἀπλοῦν φαινόμενον, εἰς τόσον βαθμὸν, ὅσον ἡ Κωνσταντινουπόλις. Φαινόμενον ἐκ τοῦ Βαλατᾶ τὸ Πιρλί-πασᾶ εἶνε πολίχνη κομψή, πλήρης χρωμάτων χαριεστάτων, περιεστειμένη μὲ χλόην, κατοπτριζομένη εἰς τὰ νάματα τοῦ Χρυσοῦ κέρατος ὡς νόμφη, καὶ διεγείρει μυρίας ὄσας εἰκόνας ἔρωτος καὶ ἡδονῆς. Καθὼς ὅμως εἰσέλθῃς εἰς αὐτὴν, πάντα ταῦτα ἐξαφανίζονται. Δὲν ἔχεις ἐνώπιόν σου εἰμὴ οἰκίσκους ἀκόμψους, ἀπειροκάλως χρωματισμένους, ὅπως οἱ κλωβοὶ τῶν θηριοτρόφων· αὐλίδια στενὰ καὶ ῥυπαρὰ, τὰ ὁποῖα φαίνονται ὡς τινα καταγῶγια στριγλῶν συμπλέγματα συκεῶν καὶ κυπαρίσσων σκεπασμένων ἀπὸ κονιορτὸν, κήπους πλήρεις ἐρεπίων, στενωποὺς ἐρήμους, ἀθλιότητα, ἀκαθαρσία, κατῆφειαν. Ἀλλὰ κατὰ μίαν κλιτὸν, πῆδησον ἐντὸς ἐνὸς κατῆφους, καὶ μετὰ πέντε κωπηλασίας ἐπαναβλέψεις τὴν φαντασιώδη πολίχνην ἐν ὅλῃ τῇ πομπῇ τῆς καλλονῆς καὶ χάριτός της.

Χωροῦντες πρὸς τὰ πρόσω, παρὰ τὴν ὄχθην πάντοτε τοῦ Κερατίου κόλπου, καταβαίνοντες εἰς ἄλλο προάστειον, εὐρὺ, πολυάνθρωπον, παράδοξον τὴν θέαν, ὅπου εὐθὺς ἀπὸ τὰ πρῶτά σου βήματα ἐννοεῖς ὅτι δὲν εὐρίσκειαι πλέον ἐν τῷ μέσῳ μουσουλμάνων. Ἀπανταχόθεν φαίνονται παιδία ῥυ-

παρὰ κυλιόμενα κατὰ γῆς· γράϊαι δυσειδεῖς καὶ ῥακένδυτοι, ἐργαζόμενα μὲ χεῖρας ἐσκελεθρωμένας εἰς τὴν θύραν οἰκίων, αἵτινες εἶνε πλήρεις ἀπὸ παλαιόπανα καὶ παλαιοσίδηρα· ἄνθρωποι τυλιγμένοι εἰς μακρὰ ῥυπαρὰ ἐνδύματα, καὶ ἔχοντες τυλιγμένην τὴν κεφαλὴν μὲ μανδήλιον κατεστρεμμένον, οἵτινες διαβαίνουν παρὰ τοὺς τοίχους τῶν στενωπῶν οἶονεὶ κλεπτάδην· εἰς τὰ παράθυρα τῶν οἰκίων πρόσωπα ἰσχνὰ· ῥάκη κρεμάμενα ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν· παντοῦ φρύγανα καὶ βόβορος. Εἶνε τὸ Χάσ-κιοῖ, τὸ ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ Κερατίου κόλπου ἱσραηλτικὸν προάστειον, ἀντιμετωπίζον τὸ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὄχθης, καὶ συνεζευγμένον πρὸς αὐτὸ ἐπὶ τοῦ Κριμαίου πολέμου διὰ ξυλίνης γεφύρας, ἧς οὐδ' ἔχνης ὑπολείπεται πλέον σήμερον. Ἐντεῦθεν δ' ἀρχεται ἄλλη μακρὰ ἄλυσις ὀπλοθηκῶν, στρατιωτικῶν σχολείων, στρατώνων καὶ στρατιωτικῶν πλατειῶν, ἐκτεινομένη ἕως εἰς αὐτὸν σχεδὸν τὸν μυχὸν τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἀλλὰ τούτων πάντων οὐδὲν εἶδομεν, διότι οὕτω οἱ πόδες οὕτω ἡ κεφαλὴ ἐπέτρεπον εἰς ἡμᾶς πλέον τοῦτο. Ἦδη συνεχίζοντο ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν πάντα, ὅσα εἶχομεν ἴδῃ· ἐνομιζόμεν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς ταξείδιον πρὸς μίαν ἡδὴ ἐβδόμην· ἐσυλλογίζομεθα δὲ τὸ Σταυροδρόμιον μ' ἐλαφρόν τι αἰσθημα νοσταλγίας, καὶ ἡ ἔλθον ἡδὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, ἐάν δὲν ἀνεχάτιζεν ἡμᾶς ἡ ἐπὶ τῆς παλαιᾶς γεφύρας ἐπιστήμης γενομένη πρότασις τῆς ὁδοποιίας ταύτης, καὶ ἐάν ὁ Ὑόγης δὲν μ' ἀνεζωγόνοι, κατὰ τὸ σύνθημα αὐτῶν, ψάλλον τὸ μέγα ἐμβατήριον τῆς Αἰδοῦς.

Ἐμπρὸς λοιπόν! Διερχόμεθα ἐν ἄλλο μουσουλμανικὸν νεκροταφεῖον, ἀναβαίνοντες ἐν ἄλλῳ λόφον, ἐμβαίνοντες εἰς ἓν ἄλλο προάστειον, τὸ Χαλιτζι-ὀγλοῦ, κατοικοῦμενον ὑπὸ μιγᾶδων· πολίχνην, ἐν ᾗ ἅμα παρακάμπτων μίαν στενωπὸν, εὐρίσκειαι καὶ μίαν νέαν φυλὴν καὶ μίαν νέαν θρησκείαν. Ἀναβαίνοντες, καταβαίνοντες, ἀναρρίχόμεθα, διαβαίνοντες διὰ μέσου τῶν τάφων, τῶν τζαμιῶν, τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν συναγωγῶν· στρεφόμεθα περὶ τῶν νεκροταφείων καὶ τῶν κήπων· ἀπαντῶμεν ὠραίας ἀρμενίδας μὲ πρόσωπα δεσποινῶν, καὶ τουρκίσσας ἐλαφράς, αἵτινες ῥίπτουσιν ἐφ' ἡμᾶς βλέμματα ἐταστικά διὰ μέσου τῆς καλύπτρας· ἀκούομεν ἑλληνικά, ἀρμενικά καὶ ἰσπανικά—τὰ ἰσπανικά τῶν ἐβραίων—, καὶ βαδίζομεν, βαδίζομεν ὁλονέν. Ἐ, ἀλλὰ θὰ τὴν τελειώσωμεν τέλος πάντων αὐτὴν τὴν Κωνσταντινουπόλιν! — λέγομεν καλ' ἐαυτοὺς. — Ὅλα ἔχουσι τὸ ὄριόν των ἐπὶ τῆς γῆς! Αἱ οἰκίαι τοῦ Χαλιτζι-ὀγλοῦ ἀραιούνται ἡδὴ, ἀρχίζουν νὰ πρασινίζουν οἱ κήποι, δὲν μένει πλέον παρὰ ἓν μικρὸν σύμπλεγμα οἰκίων, τὸ διερχόμεθα, καὶ τέλος πάντων ἐφθάσαμεν...

Ἀλλοίμονον! Ἐφθάσαμεν εἰς ἓν ἄλλο προάστειον. Εἶνε τὸ χριστιανικὸν προάστειον τοῦ Σου-

λουτζι, ὑψούμενον ἐπὶ λόφου καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ κήπων καὶ νεκροταφείων, εἰς τοὺς παρὰ τὴν ἀκτὴν δὲ πρόποδας τοῦ λόφου τούτου ἀπέληγεν ἡ μὴ γέφυρα, ἡ ζευγνύουσα ἄλλοτε τὰς δύο ὄχθας τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἀλλὰ τὸ προάστειον εἶνε μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ τελευταῖον, καὶ ἡ ἐκδρομὴ μᾶς ἐτελείωσεν. Ἐξερχόμεθα, ὅπως εὐρωμεν τόπον τινὰ ἀρμόδιον πρὸς ἀνάπαυσιν· ἀναβαίνοντες λόφον τινὰ ἀπότομον καὶ γυμνὸν ὑψούμενον ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Σουλτουτζι, καὶ εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τοῦ μεγαλιτέρου ἱσραηλικοῦ νεκροταφείου, ἡτοι πεδίου ἀπεραντοῦ, σκεπασμένου ἀπὸ μυριάδας λίθων συνεπισωρευμένων οὕτως, ὥστε νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐνώπιόν σου τὸ ἀπαίσιον θέαμα πόλεως κατεστραμμένης ἀπὸ σεισμῶν, χωρὶς ἐν κᾶν δένδρον, ἐν ἄνθος, ἐν φύλλον, χόρτου, ἐν ἔχνης ὁδοῦ, ἐρημία φοβερά θλίβουσα τὴν καρδίαν, ὅπως τὸ θέαμα μεγάλου τινὸς δυστυχήματος. Ἐκαθίσταμεν ἐπὶ τάφου, μὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, καὶ ἐθεώμεθα οὕτως ἀνακείμενοι τὸ ἀπεραντοῦ πανόραμα, ὅπερ ἐξετείνετο ἐνώπιόν μας. Ἐφαίνετο πρὸς τὰ κάτωθεν ἡμῶν τὸ Σουλτουτζι, τὸ Χαλιτζι-ὀγλοῦ, τὸ Χάσκι, τὸ Πιρλί-πασᾶ, ἀπεραντος, μέχρις ἀθέατου προήκουσα, σειρὰ προαστείων συγκεκλεισμένων μετὰ τῆς κυανῆς θαλάσσης καὶ τῶν πρασίνων νεκροταφείων καὶ κήπων· πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ ἐρημικὸν Ὁκ-μεϊδάν καὶ οἱ ἐκκτὸν μινὰρες τοῦ Κασιμ-πασᾶ· ἀπώτερον ἡ Σταμπούλ, ἀπεραντος καὶ συγκεχυμένη· ἐπέκεινα δὲ τῆς Σταμπούλ αἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀκρόρειαι, συγχόμεναι σχεδὸν πρὸς τὸν οὐρανόν· ἐνώπιον δ' ἡμῶν, ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Σουλτουτζι καὶ ἐπὶ τῆς ἀντίπεραν ὄχθης τοῦ Κερατίου κόλπου, τὸ μυστηριώδες χωρίον Ἐγιοῦπ, οὗτινος διακρίνονται ἀκριβῶς καὶ καλ' ἑκαστον τὰ μυστωλεῖα, τὰ μαρμάρια τζαμιά, αἱ σιμαὶ καὶ κατὰ τὰς παρὰ μὲ τάφους κλιτύες, οἱ ἐρημικοὶ διάδρομοι, καὶ τὰ πλήρη κατηρεῖας καὶ χάριτος ἀποχωρητήρια· καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Ἐγιοῦπ ἄλλαι κῶμαι κατοπτριζόμεναι εἰς τὰ ὕδατα, καὶ ἔπειτα ἡ τελευταία καμπὴ τοῦ Κερατίου κόλπου, ἡτις παρεισδύεται ἀθέατος πλέον μετὰ δύο ὀχθῶν διανθῶν καὶ συνδένδρων. Περιφέροντες τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πανοράματος τούτου, κεκμηκότες καὶ νυσταλέοι, μετεφράζομεν λεληθότως διὰ τῆς μουσικῆς τὰς καλλογὰς ταύτας, ψάλλοντες δὲ ἐνθυμούμεθα πλέον τίς ἡρωτώμεν τίς ἄρά γε νὰ ἦτο ὁ νεκρὸς ὁ ἐντὸς τοῦ τάφου, ἐφ' οὗ ἐκαθήμεθα· ἐκαλίσαμεν μὲ κάρφος ἀγχοῦ μίαν μυρμηκίαν· ἐλέγαμεν χιλίας ἀνοησίας· καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἡρωτώμεν ἐαυτοὺς: — Ἐμῶν τι γινώσκεις εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν; — Ἐπειτα ἐσυλλογίζομεθα τὸ βραχυχρόνιον τῆς ζωῆς καὶ τὸ μάταιον τοῦ κόσμου· ἀλλ' αἶφνης πάλιν κατελάμβανεν ἡ ἡμῶν ὁρμὴ ἀκαθάρτος εὐθυμίας. Κατὰ βάθος ὅμως συνησθάνομεθα, ὅτι οὐδεμία τῆς φύσεως

καλλονή ισχύει να χορηγήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον χαράν πλήρη, ἐν θεώμενος αὐτὴν δὲν αἰσθάνεται συγχρόνως ἐντὸς τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ τὴν μικράν καὶ λεπτήν χεῖρα τῆς ἡγαπημένης του.

Περὶ δυσμᾶς ἡλίου κατήλθοντες τὸν Κεράτιον κόλπον, ἐπέβημεν εἰς καίλιον τετράκωπον, καὶ μόλις εἴπομεν τὴν λέξιν: — Γαλατᾶ! — καὶ ἡ κορυφή λέμβου ἦτο ἥδη μακρὰν τῆς ὄχθης. Καὶ ἀληθῶς τὸ καίλιον εἶνε ἡ κορυφώτερη λέμβος, ἥτις διηυλόχευε ποτε τὰ ὕδατα. Εἶνε μακρότερον τῆς γόνολλας, ἀλλὰ στενότερον καὶ κορυφώτερον· εἶνε διάγλυρον, κατὰ γραπτόν καὶ ἐπίχρυσον· δὲν ἔχει οὔτε πηδάλιον, οὔτε ἐδῶλιν· κἀνῆται δ' ὁ ἐπιβάτης ἐπὶ τάπητος ἢ προσκεφαλίου οὕτως, ὥστε μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ ὠμοὶ του ἐξέχουσι τοῦ πλοίου· ἀμφότερα δ' αὐτοῦ τὰ ἄκρα ἀποπερατοῦνται οὕτως, ὥστε νὰ δύναται νὰ προχωρῇ καὶ ὀπισθεν ὁμοίως καὶ ἐμπροσθεν· καὶ ἐκ τοῦ ἐλαχίστου κινήματος ταλαντεύεται· ἀπολύεται ἐκ τῆς ἀκτῆς ὡς βέλος ἀπὸ τοῦ τόξου, νομίζεις ὅτι ἐρίπταται ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὡς χελιδὼν, παρακάμπτει καὶ παρεκτρέφει διὰ παντὸς τοῦ πορφυροῦ, καὶ φεύγει ἀντανάκτων ἐπὶ τῶν ὑδάτων τὰ μυρία του χρώματα ὡς δελφὶν καταδιωκόμενος. Οἱ κωπηλάται μας ἦσαν δύο τοῦρκοι νεανίαι μετὰ τὸ κόκκινον φέσι, μετὰ ὑποκάμισον κυανοῦν, μετὰ ὑπερμέγεθες ἐσώθρακον λευκότατον, καὶ μετὰ γυμνοὺς τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, δύο εἰκοσθεῖς ἀθληταὶ ὀρεχταλκόχροιοι, καθάρσιοι, εὐθυμοὶ καὶ εὐτολμοὶ, οἵτινες διὰ μιᾶς μόνης κωπηλασίας προήλαυνον καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς λέμβου. Ἐγγύθεν ἡμῶν παρήλαυνον ἄλλα καίτια μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε μόλις ἐπροοιόνομεν νὰ τὰ ἴδωμεν. Ἐγγύς ἡμῶν διήρχοντο πλήθη νησῶν, ἄλλα δὲ πτηνὰ περιστρέφοντο ἄνωθεν ἡμῶν, παρέπλεον λέμβοι μεγάλοι σκεπασμένοι, φέρονται τουρκίστας καλυπτοφόρους, ἐκ διαλειμμάτων δὲ τὰ φύκη μᾶς ἀπέκρυπτον τὰ πάντα. Ἡ πόλις, καθορωμένη τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Κερατίου κόλπου, παρίστα εἰς ἡμᾶς θέαμα ὅλος νέον. Ἡ ἀσιατικὴ παραλία δὲν ἐφάνετο τότε ἕνεκα τῆς καμπυλότητος τοῦ ὄρου, καὶ ὁ λόφος τοῦ Σεραγίου ἀπέκλειε τὸν Κεράτιον κόλπον ὡς μακροτάτην λίμνην. Οἱ λόφοι τῶν δύο παραλίων ἐφάνοντο μεγεθυμένοι εἰς βαθὺν γιγάντειον, καὶ ἡ ἐν ἀπόπτῳ Σταμπούλ, φέρονται ἐλαφρότερα καὶ ἀσθενέστερα τὰ κυανὰ καὶ τέρρινα χρώματά της, ἄπειρος δὲ καὶ κούφη ὡς μαγικὴ πόλις, ἐνόμιζες ὅτι ἔπλεον ἐπὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἠφανίζετο εἰς τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ καίτι ἐπέτα, τὰ δύο παραθαλάσσια ἐφύεγαν, οἱ κολπίσκοι καὶ τὰ ἄλλα ἐπαρουνιάζοντο καὶ ἠφανίζοντο ἀλληλοδιαδόχως, τὰ χρώματα τῆς πόλεως ἐγίνοντο ἐξίτηλότερα, ὁ δριζὼν ἐπυροῦτο, τὰ ὕδατα ἐξέπεμπον χρυσοῦς καὶ πορφυροῦς ἀντανάκλασεις, καὶ βυθίζα νάρκη εἰσεδύετο βαθυμεινῶς εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἀναμεμιγμένη μετ' ἡδονῆς

τινος ἀνεκφράστου, ἥτις μᾶς ἔκαμνε νὰ μειδιώμεν καὶ νὰ μένωμεν ἄφωνοι. Ὅτε τὸ καίτιον ἐσταμάτησεν εἰς τὴν ἀποδόθραν τοῦ Γαλατᾶ, ἐδέησε νὰ φωνήσῃ ταῦτα πρὸς τὸ οὐς ἡμῶν ὁ ἑτερος τῶν κωπηλατῶν: — *Monsi! Arrivar!* (οἶον εἰπεῖν: ἐφθάσαμεν!) — καὶ ἡμεῖς ἐξηγέρθημεν ὡς ἀπὸ ὄνειρου.

** * **

ἡ τελευταία ὥρα τοῦ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΥ

Ἡ ἐπαναλήψις τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Μεξικικοῦ παρέσχε τὸ ἐνδούσιμον εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν Παρισίων νὰ γράψωσι κατ' αὐτὰς πολλὰ περὶ τοῦ Μεξικικοῦ καὶ τῆς ἐκστρατείας, ἣν εἰς τὴν χώραν ταύτην ὁ Ναπολέων Γ' ἐπεχείρησεν, ἐκστρατείας, ἣν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ναπολέοντος εἶχον τότε ἀποκαλέσει «*La plus grande pensée du règne*», ἀλλ' ὁ χρόνος κατέδειξεν ὡς μεγάλην μωρίαν. Ἐξ ὧν αἱ Παρισινὰ ἐφημερίδες ἐσχάτως ἔγραψαν σταχυολογούμεν τὰ ἀπορῶντα τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανου. Οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἑστίας θὰ ἀναγνώσωσι, πιστεύομεν, μετ' ἐνδιαφέροντος τὰ κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου ἡγεμόνος.

** * **

Ὡρα τινὲς μόνον ἐχώριζον τοῦ λοιποῦ τὸν αὐτοκράτορα Μαξιμιλιανὸν ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας συμμοῆς, ἣν οὐδὲν πλεον ἡδύνατο νὰ ἀναβάλῃ. Εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου γαλήνιος σταθερότης ἀντικατέστησε παρὰ τῷ Μαξιμιλιανῷ τὸ νῦν μὲν καταβεβλημένον, νῦν δὲ πυρετώδες ἥθος, ὃ εἶχεν ἐπιδείξει κατὰ τὴν ἐκτύλιξιν τοῦ τραγικοῦ δράματος, οὕτως ἦτο τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν ἐπίστευε βεβαίως ὅτι ἐμελλε νὰ ἐπέλθῃ τοιαύτη τραγικὴ λύσις. Εἶχεν ἐλπίσει ὅτι εἴτε ἡ ὑψηλὴ αὐτοῦ καταγωγή, εἴτε μία συνθήκη μετὰ τοῦ Juarez, εἴτε τέλος πάντων μία κρυφία φυγὴ θὰ ἔσωζον τὴν ζωὴν του. Ἡ δὲ ὅμως ὅτε εὐρίσκετο πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τὴν ἀδυσώπητον εἰμαρμένην, ὃ ἐξ αἵματος εὐγενῆς ἐπανεφάνη ὁλόκληρος, ἡθέλησε νὰ ἀποθάνῃ ὡς ἄνδρες.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 18 Ἰουνίου εἶχε παρακαλέσει τὸν στρατηγὸν Escobedo νὰ διαβιβάσῃ εἰς San Luis, ὅπου διέτριβεν ὁ Juarez, τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν:

Queretaro, 18 Ἰουνίου 1867.

Πρὸς τὸν δὸν Benito Juarez,

Ἐπιθυμῶ νὰ γαρίσθῃ ἡ ζωὴ εἰς τὸν δὸν Miguel Miramon καὶ εἰς τὸν δὸν Thomas Mejia, τοὺς μετ' ἐμοῦ καταδικασθέντας, καὶ νὰ εἶμαι ἐγὼ μόνος τὸ ὄμμα.

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ.

Διήλθε τὴν μετὰ μεσημβρίαν γράφων ἐπιστολὰς πρὸς τοὺς φίλους του καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν του. Ἡ ἐπιστολὴ πρὸς τὴν σύζυγόν του εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Προσφιλεστάτη μοι Καρλόττα.

Ἐὰν ὁ Θεὸς ἐπιτρέψῃ νὰ βελτιωθῇ ἡ ὑγεία σου, καὶ νὰ δυνήθῃς νὰ ἀναγνώσῃς τὰς γραμμάς ταύτας, θὰ μάθῃς μετὰ πόσης σκληρότητος ἐφέρθη πρὸς ἐμὲ ἡ μοῖρα ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου διὰ τὴν Εὐρώπην. Εἶχες λάβει μετὰ σοῦ τὴν καρδίαν μου, ἀλλὰ φεῖ! διατί δὲν σὲ ἤκουσα;

Τόσα δυστυχῆ συμβάντα, τόσα βίαια τῆς τύχης κτυπήματα ἔβρασαν τὰς ἐλπίδας μου, ὥστε σήμερον ὁ θάνατος μακρὰν τοῦ νὰ ἦναι ἀγωνία, εἶναι δι' ἐμὲ εὐτύχημα. Θὰ ἀποθάνω τοῦλάχιστον ὡς στρατιώτης μετὰ δόξης, ὡς ἡγεμόνιν νενικημένος, ἀλλ' οὐχὶ ἡττημένος.

Ἐὰν αἱ δόξαι σου ἦναι μεγάλα καὶ ὁ Θεὸς σὲ διατάξῃ νὰ ἐλθῃς νὰ με ἐπανεῦρῃς, θὰ εὐλογῇς τὴν θέαν τοῦ χαίρειν, ἥτις ἐπ' ἐσχάτως τούτων βαρεῖα ἐπέμειν.

Υγίαινε, ὑγίαινε.

Ὁ παῖς σου

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ

Τὴν τελευταίαν τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἡθέλησεν ὁ Μαξιμιλιανὸς νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας. Ἔχει ὡς ἐξῆς:

Queretaro, 19 Ἰουνίου 1867.

Πρὸς τὸν δὸν Benito Juarez.

Εἰς τὴν στιγμήν τοῦ νὰ ἀποθάνω, διότι ἡθέλησα νὰ δοκιμάσω, ἐὰν νέοι θεομοὶ ἡδύνατο νὰ θέσωσι τέλος εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὅστις ἀπὸ τούτου χρόνου ἐρημνέει τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν, δέχομαι τὸν θάνατον εὐχαρίστως, ἐὰν ἡ θυσία αὕτη συντελέσῃ εἰς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐημερίαν τῆς νέας πατρίδος μου. Πεισμένος ὅτι οὐδὲν διαρκὲς δύναται νὰ ἰδρῇ ἐπὶ ἐδάφους περιοδικῶς ταραττομένου, σὲ ἐξορίζω μετὰ τῆς εἰλικρινείας ἀνθρώπου, εὐρισκομένου εἰς τὴν τελευταίαν στιγμήν, νὰ προσπαθῇ, ὥστε τὸ αἷμά μου νὰ ἦναι τὸ τελευταῖον χυθὲν, καὶ μετὰ τῆς γνώσεώς σου ἐπιμονῆς νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ κατορθώσῃ τὴν συμφιλίωσιν τῶν πνευμάτων, ὥς νὰ δημιουργηθῇ διαρκὲς τάξις πραγμάτων, ἐξασφαλίζουσα τέλος πάντων τὴν εἰρήνην εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην χώραν. ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ.

Ἀμα ἐτελείωσε τὰς ἐπιστολάς του ὁ αὐτοκράτωρ κατεκλίθη περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς ἐσπέρας. Εὐθὺς ὅμως ἔλαβεν ἐπιστολήν τοῦ Escobedo, ὑποσχομένου ὅτι, καθ' ἣν εἶχεν ἐκφράσει ἐπιθυμίαν ἐμελλε τὸ σῶμα αὐτοῦ νὰ βαλσαμωθῇ. Ὁ Μαξιμιλιανὸς τότε ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀποχαιρετήσῃ τὸν ἀρχιστράτηγον, ἔπειτα μείνας μόνος ἀπεκοιμήθη. Ἐξυπνίσθη ἵνα δεχθῇ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Escobedo, ὅστις ἀπῆντησεν ἐλθὼν. Ἡ συνέντευξις ἔλαβε χώραν ἄνευ μαρτύρων, ἀλλ' ὁ ἀρχιστράτηγος ἐξεβόλῃ θεάθη μᾶλλον συγκεκινημένος ἢ ὅ,τι εἶχε τὴν συνήθειαν νὰ φαίνεται. Ὁ φυλακισμένος ἐκοιμήθη πάλιν καὶ ἐξυπνήσας περὶ τὴν τρίτην ὥραν ἤρχισε νὰ ἐνδύηται. Περὶ τὴν τετάρτην ἤλθεν ὁ ἱερεὺς, ὃς δὲ αὐτοκράτωρ ἤκουσε τὴν λειτουργίαν μετὰ τοῦ Miramon καὶ Mejia. Περὶ τὴν ἕκτην ὥραν, ἂν οὐ ἔφαγεν ἕν τεμάχιον ὀρνιθίου καὶ ἔπιεν ὀλίγον οἶνον, ἔδωκεν εἰς τὸν ἱατρὸν Basch τὸν γαμήλιον δακτύλιον καὶ τὰς τελευταίας αὐτοῦ παραγγελίας, δεῖξας δὲ ἕνα σταυρὸν, ὃν εἶχε δώσει πρὸς αὐτὸν ὁ πνευματικὸς, καὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐν τῷ θυλακίῳ του, προσέθηκε «Ὁ θ' φέρῃς τοῦτο εἰς τὴν μητέρα μου».

Περὶ τὴν ἕκτην καὶ ἡμίσειαν ὁ συνταγματάρχης Palacios παρουσιάσθη μετὰ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες εἶχον διορισθῇ ἵνα συγκροτήσῃ τὴν φρουράν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐτέθη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐσφιγξὲς τὴν χεῖρα τοῦ ἱατροῦ Basch μετὰ κλίσεως ἐλαφροῦς τῆς κεφαλῆς καὶ φιλικῶς μειδιᾶτος,

καὶ κατέβη τὴν κλίμακα μετὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ βήματος.

Τρεῖς ἡμέραι περιέμενον εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηρίου ὑπὸ δύο ταγματῶν πεζικοῦ καὶ μιᾶς ἱλῆς ἱππικοῦ περιστοιχούμεναι. Ὁ Μαξιμιλιανὸς ἔλαβε θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τοῦ ἱερέως, ὁ Miramon ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ ὁ Mejia ἐν τῇ τρίτῃ. Κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ὅλοι οἱ κώδωνες τῆς πόλεως ἐσήμεινον, ἵνα ἀναγγείλῃσιν ὅτι οἱ κατὰδικοι ἐπορεύοντο εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου. Ἀπᾶς ὁ στρατὸς εἶχε τεθῇ ἐπὶ ποδῶν, καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀνέστειλλε τὸ πλήθος, ὅπερ συνωθεῖτο ἐπὶ τῆς πορείας τῆς θλιβερᾶς πομπῆς. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούοντο κραυγαὶ συμπαθείας προσερχόμεναι πρὸ πάντων ἐκ τῶν γυναικῶν. Διαδηλώσεις ζωηραὶ παρήχθησαν ὡσαύτως ὑπὲρ τοῦ Mejia, ὅστις ἦτο λίαν δημοτικὸς.

Ὁ τόπος, ὃν ἐξελεξάν διὰ τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν, ἦτον αὐτὸς οὗτος, ὅπου πέντε ἐβδομάδας πρότερον ὁ Μαξιμιλιανὸς εἶχε παραδώσει τὸ ἐκτεῖν ξίφος εἰς τὰς χεῖρας τοῦ στρατηγοῦ Corona. Καθ' ἣν στιγμήν οἱ κατὰδικοι καταβάντες τῆς ἀμάξης εἰσέρχοντο εἰς τὸ τετράγωνον τὸ σχηματιζόμενον ὑπὸ τεσσάρων χιλιάδων στρατιωτῶν, ἀνεγνώσθη ἐνώπιον ἐκάστου λόχου ἡ ἐπομένη ἡμερησία διαταγή.

«Στρατιώται, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ὅστις δὴποτε ζήτησιν τὴν χάριν τῶν τριῶν καταδίκων, ἢ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, θὰ τοῦρευσθῇ».

Μόνον πεντήκοντα περίπου βήματα ἔμενον εἰς τοὺς καταδίκους ἵνα φθάσωσιν εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν θέσιν. Καὶ οἱ τρεῖς διήλθον τὴν ἀπόστασιν ταύτην μετὰ ἱσῆς εὐσταθείας, ἔπειτα ἔλαβον θέσιν μετ' ἀκριβείας, ὥς εἰ ἐπρόκειτο περὶ στρατιωτικῆς παρατάξεως.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ἂν οὐ ἐνηγκαλίσθη τὸν Miramon καὶ τὸν Mejia, ἐπροχώρησε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἵνα ἐρωτήσῃ τίνες εἶχον προσδιορισθῇ ἵνα τὸν τουφεκίσωσι. Ἐδείξαν πρὸς αὐτὸν τὸν οὐλαμόν, καὶ τότε διένειμεν εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες τὸν ἀπετέλουν, μίαν οὐγκίαν χρυσοῦ (80 φράγκα). συστήνων εἰς αὐτοὺς νὰ σηματοδύσωσι τὴν καρδίαν. Ἐπέστρεψε τότε εἰς τὴν θέσιν, ὅπου ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ, καὶ, ὑψώνων τὴν φωνήν, ἐπρόφρασε μετὰ τόνου σταθεροῦ τὴν ἐξῆς προσλαλίαν.

«Μεξικανοί, οἱ ἄνθρωποι τῆς τάξεως καὶ καταγωγῆς μου εἰσὶ προωρισμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ νὰ ποιῶσι τὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν ἢ νὰ γίνωνται μάρτυρες. Κληθεῖς ὑπὸ μιᾶς μερίδος ἐξ ἡμῶν ἦλθον εἰς τὸν τόπον σας διὰ τὸ καλὸν σας καὶ οὐχὶ κεντρώμενος ὑπὸ φιλοδοξίας. Πάθον ἐμψυγόμενος ὑπὸ τῶν διακαεστέρων πόθων ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος μου. Μεξικανοί, εἴθε τὸ αἷμά μου νὰ ἦναι τὸ τελευταῖον χυθὲν, καὶ νὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν δυστυχῆ ταύτην χώραν».

Ὁ στρατηγὸς Miramon ἀνέγνω γραμμάς τινάς, ἃς εἶχε προετοιμάσει, καὶ τὰς ὁποίας ἐτελείωσε διὰ τῆς ἡχηρᾶς κραυγῆς «Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ!» Ὅσον ἀφορᾷ τὸν στρατηγὸν Mejia,

οὗτος ἐπάλασε τὴν στιγμήν ἐκείνην κατὰ φανε-
ρὰς συγγινώσεως, καίτοι ζητῶν νὰ φανῇ εὐθαρ-
σῆς. Ἡ σύζυγος αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ματαίως ἐ-
ζήτησαν νὰ μακρύνωσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἦτον ἤδη τρε-
λὴ· φέρουσα ἐπὶ τῶν βραχιόνων αὐτῆς τὸ νεογέν-
νητον τέκνον, εἶχε προσκολληθῇ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ
τὴν στιγμήν τῆς ἐκ τῆς φυλακῆς ἀναχωρήσεως
μετὰ τοσαύτης ἐνεργείας, ὥστε ἐδέχθη νὰ γίνῃ
χρήσις τῆς βίας ἵνα τὴν ἀποσπάσωσιν. Ἀλλ' εἶχε
ρίφθῃ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἀκολουθοῦσα τὴν ἀρᾶν,
καὶ βᾶλλον φωνὰς σπαρταζομένων. Τὸ θέαμα
τοῦτο, ὅπερ εἶχε προκαλέσει μεταξὺ τοῦ πλή-
θους καὶ ἀκόμη μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν συγί-
νησιν φανεράν, ἡδύνατο βεβαίως νὰ κλονίσῃ καὶ
τὴν ἀνδρειοτάτην τῶν ψυχῶν. Ὀλίγη ἀδυναμία
λοιπὸν συγχωρεῖται εἰς ἄνθρωπον διελθόντα πρὸ
ὀλίγων στιγμῶν διὰ τοιαύτης δοκιμασίας. Ὁ
Mejia δὲν ἠδυνήθη νὰ προσφωνήσῃ προσελκιν-
λῆσαι μόνον τινὰς εἶπεν, ἵνα συστήσῃ τὴν σύζυ-
γον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ εἰς τὸν Escobedo, τοῦ ὁ-
ποίου εἶχεν ἄλλοτε σώσει τὴν ζωὴν.

Ὅλα τὰ προκαταρκτικὰ εἶχον ἤδη τελειώσει,
στιγμὴ σιωπῆς φοβερᾶς ἐπεκράτησε, καὶ ὁ Μαξι-
μιλιανὸς ἐθεάθη διὰ χειρὸν οὐρανὸν συνήθους εἰς αὐ-
τὸν λαμβάνων διὰ τῶν δύο χειρῶν τοῦ τὴν γε-
νιάδα, καὶ ἔπειτα δεικνύων τὸ στῆθος τοῦ εἰς
τοὺς στρατιώτας, ὡς τὸ σημεῖον τὸ ὁποῖον ἔπρε-
πεν ἀκριβῶς νὰ σημαδεύσωσι. Τριπλῇ συμπτω-
λῆσις ἐτίναξε τότε τὸν ἀέρα, οἱ δὲ τρεῖς κατὰ δι-
κοὶ ἔπεσον κεραυνόπληκτοι.

Τὸ πτώμα τοῦ Μαξιμιλιανού, τὸ ὁποῖον οἱ φο-
νεῖς τοῦ εἶχον ὑποσχεθῇ νὰ παραδώσωσιν, ἔπρεπε
νὰ ἀγορασθῇ κατόπιν διὰ πολλῶν χρημάτων ἐκ
τῆς ὀλιγαρχίας ἐκείνης τῆς ἄνευ τιμῆς, ἄνευ οἴ-
κτου. Αὐτὸ τοῦτο τὸ πλοῖον, ὅπερ εἶχε φέρεν τὸν
Μαξιμιλιανὸν ἐκ Miramar εἰς Μεξικὸν, ἐπανερέρε
τὸ πτώμα τοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ναυάρχου
Tegethoff. Ἡ πόλις τῆς Τεργέστης τὸν ἐκλαυσεν
εὐκρινῶς καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς ὀλιβεράς πομ-
πὰς, αἵτινες ἔλαβον χώραν ἐν Βιέννῃ κατὰ τὸν
ἐνταφιασμὸν τοῦ νεκροῦ. Ἡ σύζυγός τοῦ, ἥτις εἶ-
χεν ἀρχίσει τότε νὰ παραφρονῇ, καὶ ἔβλεπε πνυ-
τοῦ Μαξιμιλιανὸς καταδιώκτας, ἠγνῶσε τὰ κατὰ
τὴν τραγωδίαν ταύτην, καὶ ἐπερίμενε τὸν σύζυ-
γόν τῆς εἰς Μιραμάρ. Τὴν 6 Ἰουλίου, ἡμέραν ἐπέ-
τειον τῆς γεννήσεως τοῦ Μαξιμιλιανού, ἠθέλησε
νὰ φωταγωγηθῇ καὶ στολισθῇ μετὰ σημαίας τὸ πα-
λάτιον, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τεργέστης ἐμάνθανον
τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ Μαξιμιλιανού, καὶ συγ-
χρόνως ἔβλεπον φωταγωγίας καὶ χαρὰς ἐορτῆς
εἰς τὸ παλάτιόν του! Ἡ βασιλισσα τῶν Βέλγων
ἐπορεύθη εἰς Μιραμάρ, καὶ ἠδυνήθη νὰ ποιήσῃ κα-
ταληπτόν εἰς τὴν παραλίουσαν Καρλότταν, ὅτι
οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἴδωσι, μὴ
δυνάμενοι δὲ νὰ ἔλθωσι πρὸς αὐτὴν τὴν προσε-
κάλουν εἰς Βρυξέλλας. «Ὁχι, ἀπεκρίθη μετὰ στα-
θερότητος, περιμένω τὸν Μαξιμιλιανόν, ἔδωκε

τὴν παραίτησίν του καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Με-
ξικου. Τὴν τὰδε ἡμέραν ἦτον εἰς Vera-Cruza, ὁ
διάπλους θὰ διαρκέσῃ 15 ἡμέρας, ἐκ Λιβερού-
λης μέχρι Τεργέστης χρειάζονται μόνον 3 ἡμέ-
ραι, λοιπὸν θὰ φθάσῃ ἐδῶ ἀκριβῶς μετὰ 6 ἡμέ-
ρας. Καὶ τὴν ἑκτὴν ἡμέραν ἐπορεύθη τῶντι εἰς
τὸν λιμένα, μὴ βλέποντα δὲ τὸν Μαξιμιλιανόν,
ἔλεγε «ὅτι τὸν περιμένω 60 ἔτη».

Σήμερον ἡ ἀτυχὴς ἡγεμονίς, καίτοι πάντοτε πα-
ράφρων, ἔχει ὅμως ἐνίοτε στιγμὰς ἡσύχους, καθ'
ὅς ἐννοεῖ τὴν δυστυχίαν τῆς. Πρὸ τινος καιροῦ
διένειμε τὴν φωταγωγίαν τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς, ἐν
ἐνδυμασίᾳ ἀπλοῦ ναύτου, συνωδευμένην μετὰ τὸ ἐ-
ξῆς ἐκκλησιαστικὸν ἐδάφειον ἰσπανιστῇ.

«Ὁ καλὸς ποιμὴν δίδει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑ-
πὲρ τῶν προβάτων».

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Gaston Tissandier].

Λεμερὺ — Olivier de Serres — Schéele.

Ὁ Νικόλαος Λεμερὺ φοιτητὴς τῆς φαρμακευ-
τικῆς εἶχεν ἔλθῃ εἰς Παρίσιον ὅπως μάθῃ τὴν
χημείαν. Κατοικήσας πρῶτον μετὰ τοῦ Glazer,
ἀφῆκεν αὐτὸν μετ' ὀλίγον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐ-
πιστήμην ἄνευ τῆς βοήθειας διδασκάλου. Ἐπὶ
τρία ἔτη ἔμεινε παρά τινι φαρμακοποιῷ ἐν Μομ-
πελιέρῳ, ὅπου ἐδίδαξε μετὰ μεγίστης ἐπιτυχίας
μαθημάτων χημείας. Πάντες οἱ καθηγηταὶ τῆς ἰ-
ατρικῆς καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει περίεργοι ἠθέλησαν ν'
ἀκούσωσιν αὐτόν.

Ὁ Λεμερὺ ἐπέστρεψεν εἰς Παρίσιον τῷ 1672
καὶ μετὰ τῶν πρώτων διέπρεψεν ἐν τοῖς ἐπι-
στημονικοῖς συλλόγοις, ἔτυχε δὲ τῆς προστασίας
τοῦ πρίγκιπος Κονδαιίου. Ὁ νέος χημικός, θέλων
ν' ἀποκτήσῃ ἴδιον χημεῖον, ἔδωκεν ἐξετάσεις προ-
λήτου τῆς φαρμακευτικῆς, καὶ ἤρχισεν εὐθὺς δη-
μοσίας παραδόσεις, αἵτινες ἔλαβον μεγάλην φή-
μην. Αἱ κυρίαι ἔσπευδον εἰς τὰ μαθήματά του, ἡ
οἰκία του ἐπληροῦτο μαθητῶν, καὶ ἡ ὁδὸς Ga-
lande ἐν ἣ κατῴκει κατεῖχετο ὁλόκληρος ὑπὸ
τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ. Οἱ Παρίσιοι ὅλοι ἔτρεχον
εἰς τὸ φαρμακεῖόν του, τὴν ἐσπέραν δὲ ἠνοίγετο
ἐν τῇ οἰκίᾳ του εἶδος ἐστιατορίου, εἰς ὃ ἐδεί-
πνουν οἱ μαθηταί, οἵτινες ὡς μεγάλην τιμὴν ἐ-
θεώρουν τὸ νὰ προσκαλῶνται εἰς τὴν τράπεζαν
αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Νικολάου Λεμερὺ εὐκόλως ἐ-
ξηγεῖται. Πρὸ αὐτοῦ ἡ χημεία εἶχεν ἀποπλανηθῇ
εἰς χάος γλώσσης αἰνιγματώδους καὶ βαρβάρου·
αἱ μέγιστα περὶ αὐτὴν παραλογίαι ἐπιστεῦντο
χάρις εἰς τὸ περιβάλλον αὐτὰς μυστηριώδεις σκό-
τος. «Πρῶτος ὁ Λεμερὺ, λέγει ὁ Fontenelle, δι-
σκέδασε τὸ περὶ τὴν χημείαν φουτικὸν καὶ ἐπικτη-
τον σκότος, καὶ ἐπανερέρεν αὐτὴν εἰς ἰδέας ἀκρι-
βεστέρους καὶ ἀπλουστεράς, καταργήσας τὴν ἀνω-
φελῆ τῆς γλώσσης βαρβαρότητα καὶ ἐπαγγελλό-
μενος ἐκεῖνα μόνον, ὅσα ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἡδύ-

νατο νὰ ἐπιτελέσῃ». Τοιαύτη ἡ αἰτία τῆς μεγά-
λης του φήμης.

Ὁ Λεμερὺ κῆρυξεν ἔτι αὐτὴν δημοσιεύσας ἐν
ἔτει 1675 τὰ Μαθήματα χημείας, ὧν ἐγένοντο
ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις. «Τὸ βιβλίον τοῦτο, τυ-
πωθὲν εἰκοσάκις ἐν Γαλλίᾳ καὶ μεταφρασθὲν εἰς
τὰς πλείστας τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, ἔγινεν ὁ ὁ-
δηγὸς, ὁ κώδικς, τὸ ἀπαραίτητον ἐγχειρίδιον τῶν
χημικῶν τῆς δεκάτης ἐγδόης ἐλατονταετηρίδος.
Καὶ μετὰ τὴν ἀνακαίνισιν δὲ τῆς ἐπιστήμης καὶ
μετὰ τὴν θαυμασίαν μεταρρυθμίσιν τὴν κατὰ τὸ
τέλος τῆς περιόδου ταύτης ἐπιτελεσθεῖσαν, ἐξη-
τοῦντο ἔτι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Λεμερὺ μέθοδοι καὶ
λεπτομέρειαι πρακτικαὶ πολὺτιμι διὰ τε τὴν
σαφήνειαν καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν θετι-
κότητα αὐτῶν.

Ἡ εὐδαιμονία ἐκείνου, ὃν ἐκάλουν ἤδη μέγαν
Λεμερὺ, εἶχε φθάσει εἰς τὸν κολοφῶνα αὐτῆς. Ἡ
δόξα τοῦ ἥτο ἀπαράμιλλος, τὸ δὲ φαρμακεῖόν του
παρεῖχεν αὐτῷ εὐπορίαν καὶ πλοῦτον. Ἡ εὐδαι-
μονία αὕτη δὲν διήρκεσε πλέον τῶν δέκα ἐτῶν.

«Ἐπανελθετε μετὰ δέκα ἔτη, λέγει ὁ κ. Du-
mas, καὶ θέλετε εὑρεῖ τὴν ὁδὸν Galande ἔρημον.
Ὁ Λεμερὺ ἐξέλιπεν, αἱ συσκευαὶ αὐτοῦ ἐπωλήθη-
σαν καὶ διεσκορπίσθησαν, ἡ ζωὴ ἐκείνη ὅλη ἐσθέ-
σθη, ἡ λαμπρότης ἐξηφανίσθη, οὐδ' αὐτὴ ἡ δόξα ἔ-
τυχε συγγνώμης, τοῦτο δὲ ἕνεκα ἀσυγγνώστου ἐγ-
κλήματος. Ὁ Λεμερὺ ἦτο διαμαρτυρούμενος. Ἐν ἔτει
1681 ἀναγκασθὲς νὰ παραιτήσῃ τὸ φαρμακεῖόν
του καὶ τὴν διδασκαλίαν του, ἔφυγεν εἰς Ἀγγλίαν.
Ἐπιθυμήσας νὰ ἐπανελθῇ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐ-
πιστρέφει εἰς Γαλλίαν ἐν ἔτει 1683. Ἀποκλεισθεὶς
ἕνεκα τῶν ὀρησκευτικῶν αὐτοῦ δοξασιῶν τῆς δι-
δασκαλίας καὶ τῆς ἐξασκήσεως τῆς φαρμακευ-
τικῆς, ἔδωκεν ἐξετάσεις ἱατροῦ ὡς ἔσχατον κα-
ταφύγιον, τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐστερήθη. Τῷ
1685 τὸ διάταγμα τῆς Νάντης ἀνακαλεῖται, ἡ
ἐξάσκησης τῆς ἱατρικῆς ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς
διαμαρτυρούμενους, ὁ δὲ Λεμερὺ τεσσαρακοντού-
της ὢν μένει ἄνευ πόρων ζωῆς καὶ ἔχων περὶ αὐ-
τὸν οἰκογένειαν ὀρηνοῦσαν, ἥς ἡ τύχη πρὸ μι-
κροῦ ἐφαίνετο ἀξιοζήλευτος».

Ὁ Λεμερὺ ἀπελπισ ἠσπάσθη τὴν καθολικὴν
πίστιν μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἔκτοτε δὲ ἔζη-
σεν ἡσυχος. Γενόμενος δεκτὸς ὡς χημικός ἐν τῇ
Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, ἐδημοσίευσεν πραγμα-
τεῖαν περὶ ἀντιμονίου, προστίθετο δὲ νὰ ἐπιχει-
ρήσῃ καὶ ἄλλα ἔργα, ἀλλὰ προσβληθεὶς ἐπανει-
λημμένως ὑπὸ ἀποπληξίας ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1715.
«Ἀπασα σχεδὸν ἡ Εὐρώπη ἔμαθε παρ' αὐτοῦ τὴν
χημείαν, ἔλεγεν ὁ Fontenelle. Ἦτο ἄνθρωπος φι-
λοπονότατος, μόνον δὲ τὸ δωμάτιον τῶν ἀσθε-
νῶν αὐτοῦ ἐγνώριζε, τὸ γραφεῖόν του, τὸ χημεῖόν
του καὶ τὴν Ἀκαδημίαν, ἀποδείξας ὅτι πλείστον
καιρὸν πρὸς ἐργασίαν ἔχει ὁ μὴ δαπανῶν αὐτὸν
ἐπὶ ματαίῳ».

Ὁ Olivier de Serres, γεννηθεὶς ἐν τῇ Ardeche

περὶ τὸ 1639, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ δημι-
ουργὸς τῆς ἀγρονομίας, ἔπρεπε δὲ καὶ αὐτὸς θυμᾶ
ὀψιγενὲς τῆς ἀνακλήσεως τοῦ διατάγματος τῆς
Νάντης. Ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Γεωργίας, συγγράμ-
ματι μεγίστης ἀξίας, θεμελιοῦ τὴν ἀληθῆ γεωπο-
νικὴν ἐπιστήμην καὶ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἐλλόγου
καὶ μεθοδικῆς γεωργίας. Κατόπιν εἰσάγει εἰς Γαλ-
λίαν τὴν μεταξουργίαν, τοῦτο δὲ ἀρκεῖ ὅπως ἐ-
πισύρῃ τὴν ἀτελεύτητον τῶν μεταγενεστέρων εὐ-
γνωμοσύνην. Ἀπὸ τοῦ 1675 ὁ Ὀλιβιέρους de Ser-
res ἔπαυσεν αἰφνης τυπούμενος, ὁ καλβινιστὴς ἐ-
ζημίῳ τὸν ἀγρονόμον. Τὰ προνόμια τῶν ὑπὸ δια-
μαρτυρομένου γραφέντων βιβλίων ἀπεσώθησαν,
ἐπὶ ἑκατὸν δὲ καὶ εἴκοσιν ἔτη τὸ Θεάτρον τῆς
Γεωργίας δὲν ἀνεδημοσιεύθη ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ὁ
τύπος ἀνῆκεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ καθολικὰ
συγγράμματα. Ἡ φήμη, ἥς περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου
τοῦ ὁ Ὀλιβιέρους de Serres ἔτυχεν ἐν τῇ ἀλλο-
δαπῇ, ἐξεδίκησεν αὐτὸν διὰ τὴν ἄδικον λήθην, εἰς
ἣν εἶχε περιπέσει ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι.

Οἱ τὴν ἀστρονομίαν ἰδρύσαντες ἀπέτισαν ὡς
ἐπὶ τὸ πλείστον διὰ τῆς ἀτυχίας τὸ ἀντίλυτρον
τῆς μεγαλοφυΐας, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις κε-
φαλαίοις διελάβομεν. Ἐνδιατρίβοντες εἰς τὸν βίον
τῶν δημιουργῶν τῆς νεωτέρης χημείας, θέλομεν
ἴδει ὅτι καὶ αὐτῶν ὁ βίος διεταράχθη ὑπὸ σκλη-
ροτάτων δεινοπαθειῶν.

«Περὶ τὸ ἔτος 1773, λέγει ὁ κ. J. B. Dumas,
ἀνεφάνισαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τρεῖς ἄν-
δρες, οἵτινες μετέβαλον ἐντελῶς τὴν ἐπιστήμην.
Διάφορον ἔχοντες τὴν πατρίδα, τὴν ἡλικίαν καὶ
τὴν κοινωνικὴν θέσιν, ὡς εἶχον διάφορον καὶ τὸ
πνεῦμα, εἰργάσθησαν καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ αὐτὸ ἔρ-
γον μετὰ θάρρους ἴσου καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐ-
ποχὴν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας».

Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες εἰναι ὁ Schéele, ὁ Πρίστ-
λεὺ καὶ ὁ Lavoisier.

Ὁ Schéele ἐγεννήθη ἐν Στραλσουνδ τῆς σουηδι-
κῆς Πομερανίας τὴν 9 Δεκεμβρίου 1742. Κατὰ
τὸ δωδέκατον ἡ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡ-
λικίας τοῦ ἦτο μαθητευόμενος παρά τινι φαρμα-
κοποιῷ, παρ' ᾧ ἔμεινε δύο ἔτη.
Ὁ βίος τοῦ Schéele τοσοῦτων γέμει ἀτυχημά-
των, ὥστε φαίνεται ὡσεὶ καταδιώκεν αὐτὸν κα-
κὸς τις δαίμων. Ἐνεκα τῆς ἀρκείας αὐτοῦ συστο-
λῆς καὶ αἰδημοσύνης, ἐθασανίζετο ἐνίοτε ὑπὸ τῶν
συντρόφων τοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σταδίου τοῦ.
Ἐργατικώτατος ὢν ἀπέκοπτεν ἀπὸ τοῦ ὕπνου
τὸν ἀναγκαῖον εἰς τὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ χρόνον. Ἡ-
μέραν τινὰ εἰς τῶν συναδέλφων τοῦ ἀνέμιξε παι-
δικὰς χάριν ἀναφλεακτικὴν ὕλην εἰς τὰς οὐσίας, ἃς
μετεχειρίζετο. Τὴν νύκτα ὁ Schéele θελήσας νὰ
ἐξακολουθήσῃ τὰ πειράματά του ἐπροξένησεν ἐκ-
ρηξιν τοσοῦτον σφοδράν, ὥστε πάντες οἱ ἐν τῇ
οἰκίᾳ κατοικοῦντες ἐφοβήθησαν, ὁ δὲ δυστυχὴς
πειραματοποιὸς ἐθεωρήθη ὡς ἀδέξιός καὶ ἐπικίν-
δυνος γείτων.

Βραδύτερον δὲ Schéele καταλιπὼν τὴν Στο-
κόλμην μετέβη εἰς Οὐψάλην, ὅπου ὁ Βέργμαν ἐ-
δίδασκεν ἐπιτυχῶς τὴν χημείαν. Ὁ Βέργμαν, γεν-
νηθεὶς ἐν Κετερναβέργῃ τῆς Σουηδίας τὴν 9 Μαρ-
τίου 1735, ἦτο εἰς τὸν προνομιοῦχον ἐκείνων ἀν-
δρῶν, οἵτινες ἀναδεικνύονται προάγοντες ὅλους
τοὺς κλάδους τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, συγκα-
ταριθμεῖται δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν μαρτύρων
τῆς ἐργασίας. Ἡ ὑγεία αὐτοῦ ἦτο ἀνέκαθεν ἀδύ-
νατος, ἐφθίρει δὲ αὐτὴν ἐντελῶς διὰ τοῦ κόπου.
Κατὰ τὸ τεσσαρκαεστὸν ἔνατον ἔτος αὐτοῦ θε-
λήσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς λέμβον, ἐπεσεν εἰς τὸ ὕδωρ,
καὶ μὴ δυνήθεις ν' ἀντιστῇ εἰς τὰς συνεπείας τοῦ
κρυολογήματος τούτου, ἀπέθανε παθὼν δεινὸν
πυρετόν.

Ὁ Schéele μεταβὰς εἰς Οὐψάλην εἶδε τὸν Βέργ-
μαν, ὅστις ἐκτιμήσας τὴν ἀξίαν τοῦ φοιτητοῦ
τῆς φαρμακευτικῆς καὶ γενόμενος προστάτης αὐ-
τοῦ, ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρα
τὰ σπουδαῖα ἔργα, δι' ὧν ἐπλούτισεν ἀλλεπαλλ-
λήλως τὴν ἐπιστήμην. Ἐν τούτοις ὁ Schéele, εὐ-
τυχῆς ὅσκις ἐπρόκειτο περὶ ἀνακαλύψεων, ἦτο
ἀτυχεστάτος εἰς ὅλας τοῦ βίου του τὰς περιστά-
σεις. Ἐνῶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διέπρεπεν ἐν Γαλλίᾳ,
ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ἦτο ἄγνωστον ἐν τῇ
ἰδίᾳ πατρίδι. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας κατὰ
τινα ἐξω τοῦ βασιλείου του περιήγησιν, ἀκούσας
πολλὰκις ἀναφερόμενον τὸν Schéele ὡς χημικὸν
ἐξοχόν, ἀπεφάσισεν ἐπιστρέφον νὰ ἐπιδείξῃ τὴν
ὑπόληψιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπιστήμονα, ὅστις τοι-
αύτην περιποιεῖ δόξαν εἰς τὸ ἔθνος του, διέταξε
δὲ νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἱπποτῶν
τοῦ τάγματος του. Ὁ ὑπουργὸς ἐθαύμασε βλέ-
πων τὸ ὄνομα τοῦ Schéele ἐπὶ ἐγγράφου φέρον-
τος τὴν υπογραφὴν τοῦ βασιλέως.

— Schéele! Schéele! ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν,
ποῖος ἄρα γε εἶναι αὐτός;

Ἐν τούτοις ἡ διαταγὴ ἦτο ῥητὴ. Ὁ Schéele
ἐπαρρησιοφόρηται. Ἀλλὰ τίς θὰ τὸ πιστεύσῃ; Ὁ
λαβὼν τὸ παράσημον δὲν ἦτο ὁ περίφημος χη-
μικὸς, ἀλλ' ἄλλος τις Schéele, ὃν μεγάλως ἐξέ-
πληξεν ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη ἀμοιβή.

Ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ συμβεβηκότος τούτου,
ὁ Schéele εἶχε μεταβῇ εἰς Kœpsing, ὅπως ζή-
τησιν εἰς γάμον χήραν ἔχουσαν φαρμακεῖον καὶ
τινα περιουσίαν. «Ἀλλ' ἐξετάσας τὰ πράγματα
ἐκ τοῦ σύνεγγυς εὕρισκε ὅτι ἡ κληρονομία εἶναι
κατάχρεως, καὶ ὅτι ἡ πτωχὴ χήρα δὲν ἔχει τίπο-
τε. Ἀντὶ λοιπὸν ζωῆς ἡσύχου καὶ εὐπόρου, πα-
ρουσιάζεται βίος κοπιώδης καὶ πολυέργος. Ἀλλ'
ὅμως ὁ Schéele δὲν ὀπισθοδρομεῖ καὶ ἀναδέχε-
ται αὐτὸν ἄνευ δισταγμοῦ, φρονῶν ὅτι ὁ θεω-
ρῶν ἑαυτὸν ἄξιον νὰ λάβῃ, πρέπει νὰ ἦναι ἔτοι-
μος καὶ νὰ δώσῃ. Ἀρχεται λοιπὸν ἐργαζόμενος
καὶ ἀφ' ἐνός μὲν ἐξακολουθῶν τὰς ἐρεῖνας του,
ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ φαρμακεῖον αὐτοῦ ἐπιμελούμε-
μος, μεταχειρίζεται ὅλα τοῦ καταστήματος τὰ

κέρδη πρὸς ἀπότισιν τῶν χρεῶν. Ἐκ τῶν ἐξακο-
σίων λιβρῶν, ἃς κατ' ἔτος ἐκέρδαινε, προσδιορίζει
τὰς ἐκατὸν διὰ τὰς προσωπικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας,
καὶ ἀφιερεῖ τὰ ἐπίλοιπα εἰς τὴν χημείαν, τὸ δ' ἐν-
τελὲς τοῦτο ποσὸν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἐρεῖνας, δι'
ὧν ἔγινε περιττός».

Ἡ ἱκανότης τοῦ Schéele ἀνεπλήρου τὰ πάντα.
Ἐχὼν ὀλίγα ἀποστακτικὰ σκεύη καὶ φιάλας καὶ
κύστες, ἐν αἷς ἐνέλειε τὰ ἀέρια, ἐπέτυχεν πλεί-
στας σπουδαίας ἀνακαλύψεις, ὧν μία μόνη ἦ-
θελε δοξάσει τὸν βίον ἐπιστήμονος. Ὁσάκις ἦ-
πτετο οὐσίας τινὲς, κατάρθου πολύτιμον εὐρη-
μα. Εἰς μίαν μόνην διατριβὴν περὶ τοῦ ὀξειδίου
τοῦ μαγγανησίου καταδεικνύει τρία ἄγνωστα
σώματα, τὸ μαγγανήσιον, τὴ χλωρίον καὶ τὴν
βαρεῖαν, καὶ ὑποδεικνύει τὴν ὑπαρξίν τοῦ ὀξυγό-
νου. Ὁ Schéele ἀνεκάλυψε πλῆθος νέων ὀξέων,
ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται ὡς ἰδιαζόντως ὠφέ-
λιμα τὸ τρυγικὸν ὀξύ, τὸ κιτρικὸν καὶ τὸ ταννι-
νικόν.

«Ἐὰν θέλετε νὰ περικολλοῦσθε αὐτὸν εἰς
ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐρεῖνας, λέγει ὁ κ. Dumas, ἀ-
νάγκη εἶναι νὰ διέλθῃτε μετ' αὐτοῦ πάντα τῆς
χημείας τὰ μέρη, τότε δὲ θέλετε θαυμάσει τὸ εὐ-
καμπτον τοῦ πνεύματός του, τὸ γόνιμον τῆς με-
θόδου του, τὸ ἀσφαλὲς τῆς χειρὸς καὶ τὴν ἐκτα-
κτον ὀξύνοισιν, ἧτις ὁδηγεῖ αὐτὸν πάντοτε εἰς
τὴν ἀλήθειαν...»

Ἀλλὰ καὶ ὁποῖος περὶ τὴν ἐργασίαν ζῆλος!
Ὁ πρόεδρος Βιρλὺ καὶ ὁ Elhuyat ἐπισκεφθέντες
αὐτὸν περὶ τὰ τέλη τοῦ βραχυχρονίου βίου του,
εὗρον τὸν ἄνδρα, οὗ ἡ φήμη εἶχεν ἐλκύσει αὐτοὺς
μακρόθεν καὶ πρὸς ὃν ἤρχοντο νὰ ἐκφράσωσι τὸ
σέβας αὐτῶν, φέροντα ποδὶν καὶ ἐργαζόμενον ἐν
τῷ φαρμακείῳ του. Ἄμα μαθὼν τὸν σκοπὸν τῆς
ἐπισκέψεώς των ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του
μετὰ θαυμασίας ἀπλότητος.

Ὁ Schéele πληρώσας τὰ χρέη τοῦ προκατό-
χου του ἤλπιζεν ἤδη νὰ γευθῇ τοὺς καρποὺς τῶν
κόπων του καὶ ν' ἀποκατασταθῇ ἐντελῶς, νυμ-
φεύμενος τὴν χήραν, ἧτις εἶχε ταῦτίσει τὴν τύ-
χην τῆς μετὰ τῆς ἰδικῆς του, ἀλλὰ αὐτὴν τὴν ἡ-
μέραν τοῦ γάμου του προσεβλήθη ὑπὸ ὀξέος πυ-
ρετοῦ, μετὰ τέσσαρας δὲ ἡμέρας ὁ ταπεινὸς καὶ
ἐνδοξος Schéele ἀπεβίωσεν (22 Μαΐου 1788).
Ἦτο τεσσαράκοντα τεσσάρων ἐτῶν.

ΕΛΙΖΑ Σ. ΣΟΡΤΕΥ.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ἐν ἔτει 1848 ἐπιτροπὴ γυναικῶν τοῦ λαοῦ
ἀντιπροσωπευτικὴ ἐγένετο δεκτὴ ἐν τῷ Hôtel-
de-Ville, ἐν Παρισίοις, καὶ ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν
Λαμαρτίνον.

— Πολίτα, εἶπε μία ἐξ αὐτῶν, πολλὰ γυναι-
κες ἀπεφάσισαν νὰ στρίλῳσι πρὸς σὲ ἐπιτροπὴν,
διὰ νὰ σοὶ ἐκφράσωσι τὸν θαυμασμόν, ὃν ἐνέπνευ-
σας εἰς αὐτάς. Ἐξέμεθα πεντήκοντα ἐδῶ, καὶ ἐν

ὀνόματι ὅλων τῶν ἄλλων ἔχομεν τὴν ἐντολὴν νὰ
σὲ ἀσπασθῶμεν.

Αἱ γυναῖκες αὗται δὲν ἦσαν ὠραῖαι· τὸ νὰ λά-
βῃ τις ἄρα τὸν ἀσπασμὸν αὐτῶν δὲν ἦτο εὐχά-
ριστον. Ὁ Λαμαρτίνος ἀπεκρίθη.

— Πολίτιδες, σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὰ αἰσθημα-
τα, ἅτινα μοὶ ἐκφράζετε. Ἐπιτρέψατέ μοι ὅμως
νὰ σὰς εἶπω, ὅτι φιλοπάτριδες τοιαῦται, ὁποῖαι
σεῖς, δὲν εἶνε γυναῖκες, ἀλλ' ἄνδρες. Οἱ ἄνδρες
δὲ δὲν ἀντασπάζονται, ἀλλὰ τείνουσι πρὸς ἀλ-
λήλους τὴν χεῖρα — καὶ ἔτι πρὸς αὐτάς τὴν
χεῖρα.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ Λαμαρτίνος ἀπέφυγε πεντή-
κοντα φιλήματα οὐχὶ εὐχάριστα.

Ἐξέδωκε τις συναλλαγματικὴν ἐπὶ πλουσίου
τραπέζιτου, ὅστις ὅμως ἦτο τυφλός.

— Δὲν θὰ τὴν ἀποδεχθῇ, εἶπέ τις. Καὶ ἐπειδὴ
ἠρωτήθη ὑπ' ἄλλου διατί,

— Διότι ἐξηκολούθησεν, ἡ συναλλαγματικὴ
αὕτη πρόκειται νὰ πληρωθῇ ἐπὶ τῇ ὄψει.

* * *

Ἐλεγέ τις πρὸς τὸν Ὀρφειπαχ :

— Ἡ μουσικὴ σὰς εἶνε πολλὸ ἐλαφρά...

— Γί' αὐτὸ δὲν πέφτει εὐκολά.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Ἐπεισώδιον περιηγήσεως ἐν Ἰταλίᾳ :

Ξένη τις εὐγενὴς δέσποινα προσέρχεται εἰς τὸ
ξενιδοχεῖον, δὲν ἐνθυμούμεθα τίνος πόλεως. Κατ'
αὐτὴν δὲ τῆς ἀφίξεώς της τὴν νύκτα ἀφυπνίζε-
ται ὑπὸ συναυλίας βαρέιτου καὶ κιθάρας καὶ γλυ-
καῖας φωνῆς μελωδούσης ὑπὸ τὸ παράθυρον αὐτῆς
τὸ ἄσμα τοῦ Δὸν Πασχουάλε.

— Τρελλὸς πρέπει νὰ ἦνε, εἶπε καθ' ἑαυτὴν,
ρίπτουσα διὰ τῶν παραπετασμάτων λαθραῖον
βλέμμα ἐπὶ τοῦ οὐτῶ τολμηρῶς ἐκδηλοῦντος τὰ
αἰσθηματά του ψάλτου, ὅστις ἄλλως τε ἦτο εὐ-
μορφος καὶ κομψὸς νεκνίας. Ταῦτα εἰποῦσα κα-
τεκλίθη καὶ πάλιν, ὥπως ὠργισμένη, οὐδόπως ὅμως
δυσηρεστημένη· καθ' ὅλην δὲ τὴν νύκτα κατεί-
χετο ὑπὸ ἀνησυχίας τινὲς, ἐξ ἧς ἔλαβε τὴν ἐπι-
οῦσαν τὴν φρόνιμον ἀπόφασιν ν' ἀναχωρήσῃ ἀμέ-
σως τῆς πόλεως ἐκείνης. Ἐν τῷ λογαριασμῷ ὅμως
τοῦ ξενιδοχοῦ κατεγράφετο μετὰ τῶν ἄλλων καὶ
τὰ ἐξῆς :

Διὰ τοὺς μουσικοὺς φράγκα 20

Διὰ τὰ χεῖρόκτια τοῦ ψάλτου 2

Ὅποια ἀπογοήτευσίς !

Εἰς τῶν συναδέλφων μου, ὁ φαλακρότερος ἱ-
σως πάντων, ποιεῖ ἀπὸ τίνος χρῆσιν πομπάδας,
ἢν στερεοτύπως ἀγγέλλουσι μετ' ἐγκωμίων πᾶ-
σαι αἱ γαλλικαὶ ἐφημερίδες ἐν τῇ δ' σελίδι αὐ-
τῶν. Χθὲς δὲ ἔλεγε θριαμβευτικῶς πρὸς τινὰ τῶν
φίλων του :

— Τί καλὰ. Αἱ τρίχες φύονται !

— Ἐλα, ἃς ταῖς μετρήσωμεν ! ἀπαντᾷ ὁ ἀ-
κούσας τὸ θαῦμα.

Ὁ καλὸς οἰκοδεσπότης ὀφείλει εἰς μὲν τὴν
τράπεζαν νὰ προσφέρῃ, εἰς δὲ τὴν συνομιλίαν νὰ
ἐρωτᾷ.

ΙΩΝΑΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἐκεῖνος ὅστις εἶνε ἱκανὸς νὰ πλουτήσῃ ἐντός
ἐνὸς ἔτους, ἀξίζει νὰ κρεμασθῇ δώδεκα μῆνας
ἀρχήτερος.

*

Ὁ χειρότερος τροχὸς τῆς ἀμάξης εἶνε ἐκεῖνος
ὅπου κάμνει κρότον. (Παροιμία Ἰταλικά)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἄνταποκρισίς τις ἐκ Πετροπόλεως πρὸς
τινα γαλλικὴν ἐφημερίδα ἀναφέρει ἀστειὸν συμ-
βάν, οὗτινος ἥρως ὑπῆρξε βασιλικὸς τις πρίγκηψ
κατὰ τὴν ἐν τῇ ῥωσικῇ πρωτεύουσῃ πρό τινας
χρόνους διατριβὴν του. Ἰδοὺ πῶς διηγεῖται τὸ ἀ-
στειὸν γεγονός ὁ ἀνταποκριτής :

«Ὁ ἀυλάρχης τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου προσ-
εκάλεσε τὸν πρίγκηπα εἰς δεῖπνον λουκούλλειον
δικρῆσαν μέχρι τῆς αὐγῆς. Τὴν τετάρτην τῆς
πρωῆς ὁ πρίγκηψ ἀπεχαιρέτησε τὸν ἐξίζοντα
αὐτὸν ἵνα μεταβῇ εἰς τὰ χειμερινὰ ἀνάκτορα.
Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὁ πρίγκηψ εἶχε τιμῆσαι παρα-
πολὺ τοὺς οἶνους τοῦ ἀμφιτρώωνος αὐτοῦ, καὶ
πρὸ πάντων τὸν καμπανίτην, τοῦτο δ' ἐτάραξεν
ὀλίγον τὴν ἰσορροπίαν τῶν ἰδεῶν του.

Διαβαίνων πρὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξέλαβε τὸ
κτίριον ὡς τὰ Χειμερινὰ Ἀνάκτορα καὶ διέταξε
τὸν ἀμαξηλάτην νὰ σταθῇ, παρὰ τὰς παρατηρή-
σεις αὐτοῦ, ἃς, καθὼς ῥωσιστὶ γινόμενας, ὁ πρίγ-
κηψ οὐδαμῶς ἐνόει. Ἀποπέμψας λοιπὸν αὐτὸν ἐκ-
πεπλημένον, ἔκρουσε τὴν θύραν τῆς συνόδου. Κα-
λόγηρός τις, τρίβων ἔτι τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀνοίγει
καὶ ἐρωτᾷ τὸν ὀχληρὸν ἐπισκέπτην τί θέλει κατὰ
τοιαύτην ὥραν. Ἀλλ' ἡ ἐρώτησις ἐγένετο ῥωσ-
ιστῇ, ὁ δὲ πρίγκηψ, ὡς εἶπομεν, οὐδὲ λέξιν ἐνόει
τῆς ῥωσικῆς. Ὅθεν, οὐδεμίαν δούς προσοχὴν εἰς
τοὺς λόγους τοῦ μοναχοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὸ κα-
τάστημα καὶ προχωρεῖ εἰς τοὺς διαδρόμους ζη-
τῶν τὰ δωμάτια του. Ἀλλ' ὁ μοναχὸς βλέπων
τὸ οὐχὶ τόσον εὐσταθὲς βᾶδισμα τοῦ νεήλυδος
καὶ νοήσας ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν
νὰ προχωρήσῃ. Τότε ὁ πρίγκηψ, ὅστις εἶνε ἐμ-
πειρότατος boxeur (πυγμαχός), δι' ἐνὸς γρονθο-
κοπήματος ἐξαπλῶνει κατὰ γῆς τὸν μοναχόν,
ὅστις διὰ μεγάλων κραυγῶν καλεῖ εἰς βοήθειαν,
νομίζων ὁ δυστυχὴς ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ με αὐτὸν
τὸν διάβολον.

Εἰς τὰς κραυγὰς τοῦ μοναχοῦ οἱ ἄγιοι πατέ-
ρες προστρέχουσιν ἐντρομοί, ἡ ἀστυνομία προσκα-
λεῖται ἀμέσως, ὁ δὲ ταραχοποιὸς μὴ δυνάμενος
νὰ ἐξηγηθῇ δδηγείται ἐκὼν ἄκων εἰς τὸν πλησιέ-
στερον ἀστυνομικὸν σταθμόν.

Ἄλλ' ἐνῷ συνέβαινον ταῦτα, ὁ αὐτοκράτωρ περιέμενε τὸν ξένον του, ὃν μὴ βλέπων νὰ ἐπανέλθῃ ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ. Ἐπὶ τέλους διατάσσει νὰ πέμψωσιν εἰς ἀναζήτησίν του, οἱ καλλίτεροι δὲ τῆς ἀστυνομίας ἰχνηλάται ἐκπέμπονται εἰς τὰς συνοικίας τῆς Πετροποπόλεως· ἀλλ' εἰς μάτην ἐρευνῶσι πανταχοῦ· ὁ πρίγκηψ οὐδαμοῦ ἐφαίνετο. Τότε ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας διατάσσει νὰ ἐρευνήσωσι εἰς ὅλους τοὺς νυκτερινοὺς σταθμοὺς, ἐν ἐνὶ δ' αὐτῶν ἀνακαλύπτουσι τὸν πρίγκηπα ῥογχαλίζοντα μακαρίως.

Ἄς φαντασθῇ τώρα ἕκαστος πόσον ἐγέλασεν ὁ αὐτοκράτωρ μαθὼν τὰ γενόμενα, ἐκ τῶν πρώτων δὲ καὶ ὁ πρίγκηψ αὐτὸς διεσκέδασε διὰ τὸ συμβῆναι. Ὅπως δὲ μὴ ἐκτεθῇ ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ τὸ γόητρον τοῦ ἐπισήμου ξένου, φροντὶς ἐλήφθη νὰ καλυφθῇ τὸ γεγονός καὶ μόνον πρὸς ὀλίγου ἤρχισε κυκλοφοροῦμενον εἰς τὰς αἰθούσας, ἕνεκα τῆς ἀδιακρισίας κυρίας τινὸς, εἰς ἣν τὸ εἶχον διηγηθῇ ἐπὶ τῷ ὄρει νὰ τὸ τηρήσῃ μυστικόν.

Ἀλλὰ μυστικὸν εἰμπορεῖ ποτε νὰ φυλάξῃ ἡ γυνή;

Ἐπινοητικοὶ κερδοσκοποὶ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Τυρόλῳ ἐσκέφθησαν ὅτι, ὅταν οἱ ἐπιτακτούμενοι τὰς χώρας ταύτας περιηγηταὶ φθάνωσι τὸ ἐσπέρας ἐξηνητημένοι ἐκ τοῦ καμάτου εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, μετὰ κόπου ἤθελον καθήσει ἔμπροσθεν γραφείου ἵνα γράψωσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους τὰς ἐντυπώσεις των. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν περίστασιν οἱ τὸ κέρδος ἐν παντὶ διώκοντες εὗρον τρόπον νὰ ἐκμεταλλευθῶσι, προσφέροντες εἰς τοὺς περιηγητάς ἀντὶ εὐλόγου τιμῆς δελτία ὡς τὰ ταχυδρομικά, ἐφ' ὧν ἀναγράφονται ἐν λεπτομερεῖᾳ πᾶσαι αἱ συνήθειαι περιπέτειαι τῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐκδρομῶν, ἀφίνονται δὲ μόνον ὀλίγα κενὰ γράμματα ἵνα συμπληρώσῃ αὐτὰς ὁ ἐπιστέλλων.

Ἰδοὺ ὁ τύπος ἐνὸς τοιούτου δελτίου.

«Ἀπὸ ὕψους . . . ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης σὰς πέμπομεν ἀσπασμὸν ἐγκάρδιον. Διηνύσαμεν σήμερον ὁδὸν . . . λευγῶν, ὁ καιρὸς ἦτο . . . Νῦν ἀνακουφίζομεν τὰ κεκμηκότα μέλη μας ἀναπνέοντες τὸν καθαρὸν καὶ ῥωστικὸν ἀέρα τῶν πάγων, καὶ ἀποθαυμάζομεν τὸ πρὸς τῶν δ' οὐρανῶν μας ἐξελισσόμενον ἐξάριστον πανόραμα, ὅπερ φωτίζουσιν αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ μεγάλου πρεπῶς δύνοντος ἡλίου.

» Αὐριοῦν σκοποῦμεν νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς . . . ὅπου φροντίσαστε νὰ μᾶς πέμψητε τὰς ἐπιστολάς σας.

» Ἀπείρους θερμοὺς ἀσπασμούς. Ἐν μεγάλῃ βίᾳ».

Ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν δμιλουμένων γλωσσῶν ἀνέρχεται εἰς 2,523, ὁ δὲ τῶν θρησκείων, αἱ προσέδουσιν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, εἰς 1,000 περίπου. Οἱ κάτοικοι ὑπερβαίνουν τὸ δισεκατομμύριον, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ἀββέων εἶνε ἴσος περίπου πρὸς τὸν τῶν θηλέων.

Τὸ τέταρτον τῶν παίδων ἀποθνήσκουσι πρὸ

τοῦ ἐξιδόμου τῆς ἡλικίας ἑτοῦς, τὸ ἥμισυ δὲ πρὸ τοῦ δεκάτου ἐξιδόμου.

Ἐπὶ χιλίων ὑπάρχει εἰς ἐκκτοντούτης, ἐπὶ ἑκατὸν δ' ἀνθρώπων ἐξ ἑξήκοντούτης καὶ εἰς ὀγδοήκοντούτης ἐπὶ πεντακοσίων.

Οἱ ἐτησίως ἀποθνήσκοντες εἶνε 33 περίπου ἐκατομμύρια, ἥτοι 69 κατὰ πᾶν λεπτὸν καὶ 1 κατὰ δευτερόλεπτον. Ἀλλὰ τοὺς θανάτους ἀντισταθμίζουσι περίπου αἱ γεννήσεις, ἄλλοτε μὲν ὀλίγον πλειότεραι ἐκείνων, ἄλλοτε δ' ὀλιγώτεραι.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ἡ χρῆσις τοῦ τείνου ὁσημέραι διαδίδεται καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ὅπου πλεῖστοι οὐχὶ μόνον τὸ ἐσπέρας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ πρόγευμα αὐτῶν λαμβάνουσιν ἐν ἡ καὶ πλειότερα κύπελλα αὐτοῦ. Εἶνε ὠφέλιμος ἢ οὐ ἡ εἴς αὐτῆς; Εἰς τοῦτο ἐπιχειροῦμεν ν' ἀπαντήσωμεν.

Ἡ ἐνέργεια τοῦ τείνου ἐπὶ τοῦ ὁργανισμοῦ εἶνε ἐν πολλοῖς ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ καφέ. Ὡς ὁ καφὲς, ἔχει καὶ τὸ τείνον ἰδιότητας δραστηρίως ἐρεθιστικῆς, ἐπειδὴ δὲ λαμβάνεται πάντοτε ὡς ποτὸν θερμὸν ἐνεργεῖ ὡς διουρητικὸν καὶ διευκολύνει τὴν διαπνοήν. Ἐν Γαλλίᾳ θεωρεῖται κοινῶς ὡς φάρμακον κατὰ τῆς δυσπεψίας.

Ἡ κατάχρησις τοῦ τείνου, ἐνῷ πρῶτον ἐπιδρᾷ στυπτικῶς εἰς τὸν ἐντερικὸν σωλήνα, καταντᾷ τελευταῖον νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρὰς παθήσεις τοῦ στομάχου· τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο καθ' ἑκάστην παρατηρεῖται ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἱατρῶν, φαίνεται δὲ ὅτι δὲν προσέρχεται μόνον ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ τείνου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς θερμότητος, ἣν ἔχει τὸ ποτὸν, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὸν στομάχον. Βέβαιον εἶνε ὅτι αἱ δυσπεψίαι καὶ αἱ χρόνιαι γαστρίτιδες ἐπιπολάζουσιν πολὺ μάλλον ἐν Ἀγγλίᾳ, Ὀλλανδίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, ὅπου μεγάλη γίνεται χρῆσις τοῦ τείνου, ἢ ἀλλαχοῦ.

Ἐσχάτως ὁ δόκτωρ Morton ἐδημοσίευσεν περὶ τοῦ τείνου ἀξιοσημεῖωτον μελέτην ἣς παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸ συμπέρασμα. «Τὸ τείνον μετρίως λαμβανόμενον εἶνε ὠφέλιμον διεγερτικόν, οὐσία τονωτικῆ ἀξιόλογος· ἀλλ' ὅταν γίνεται κατάχρησις αὐτοῦ, δύναται νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρώτατα ἄτοπα. Ἀξιοσημεῖωτον δὲ εἶνε ὅτι τὰ ἄτοπα ταῦτα θεωροῦνται ὡς προσερχόμενα ἐκ δυσπεψίας, εἰς καταπολέμησιν δ' αὐτῶν γίνεται χρῆσις νέων δόσεων τείνου, ὅπερ χειροτερεύει τὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς».

Συντόμως εἰπεῖν, ἡ ὑγιεινὴ διδασκαλία ὅτι τὸ τείνον πρέπει νὰ λαμβάνεται μετὰ τὸ πρόγευμα, μεμιγμένον ἢ οὐ μετὰ γάλατος. Τὸ ἐσπέρας καλὸν εἶνε νὰ λαμβάνεται δύο ὥρας μετὰ τὸ δεῖπνον· δύο ἢ τρεῖς κύπελλα δὲν εἶνε πολλὰ, ἀλλ' εἶνε φρόνιμον νὰ μὴ ὑπερβαίνωμεν τὴν δόσιν ταύτην.
